

Yhteiskunnallinen yritys, yhteiskunnallinen vaikuttavuus?

Case: Jyränkölän settlementti ry

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalous
Liiketalouden koulutusohjelma
Markkinointi
Opinnäytetyö
Kevät 2016
Sari Kaariste

Lahden ammattikorkeakoulu
Liiketalous

KAARISTE, SARI:

Yhteiskunnallinen yritys,
yhteiskunnallinen vaikuttavuus?
Case: Jyränkölän setlementti ry

Markkinoinnin opinnäytetyö, 83 sivua, 3 liitesivua

Kevät 2016

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö käsittelee yhteiskunnallisen yrityksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Vaikuttavuuden todentaminen on kuitenkin haasteellista. Kohdeyrityksen, Jyränkölän setlementti ry:n, toiminta on laaja-alaista, joten vaikuttavuuden tutkiminen rajattiin työllistämistoimintaan. Aihe on ajankohtainen, sillä Heinolan työttömyys on valtakunnalliseen tasoon verrattuna korkea ja vuoden 2015 alusta tullut muutos kuntien osuuteen työmarkkinatuen rahoituksesta kasvatti työllisyydenhoitokuluja tuntuvasti.

Tavoitteena oli luoda raportti, jossa on esitelty työllistämistoiminnan sekä taloudellisia että laadullisia vaikutuksia kahdesta eri näkökulmasta: Jyränkölän setlementin työllistämistoiminnan taloudellisia vaikutuksia Heinolan kaupungille ja sen vaikutuksia työllistettäviin. Tutkimusongelma havainnollistettiin vaikuttavuusketjun avulla, joka esittelee opinnäytetyön teoriaosassa. Teoriaosa esittelee yhteiskunnallisen yrityksen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden keskeiset käsitteet.

Empiriaosassa tarkastellaan taloudellista vaikuttavuutta Jyränkölän setlementin talouden tunnuslukujen, Virtaa Työstä -projektin aineiston ja Heinolan kaupungin työllisyyskoordinaattorin laskelmien valossa. Lisäksi tehtiin kvalitatiivinen tutkimus, jossa haastateltiin Jyränkölän setlementin hallinnoiman Virtaa Työstä -projektin työllistettäviä ja työllistämistoimintaan osallistuvaa henkilökuntaa sekä asiantuntijana ja yhteistyökumppanina Heinolan kaupungin työllisyyskoordinaattoria.

Tutkimuksen tulos oli, että työllistämistoiminnalla saadaan aikaiseksi mittavia säästöjä työmarkkinatuen kuntaosuuksiin ja hankerahoituksella on vaikutuksia Heinolan talousalueelle. Tärkeimmäksi vaikutukseksi työllistettävän kannalta nousivat yksilövaikutukset: voimaantuminen ja eheytyminen, kasvanut hyvinvointi ja minäpystyvyys, jotka heijastuvat työllistettyjen lähipiiriin ja ympäröivään yhteiskuntaan. Toiminnan vaikuttavuus näkyy paikallisen työttömyysprosentin alenemisena ja positiiviset yksilövaikutukset heijastuvat sekä yleiseen että työllisyydenhoidolliseen ilmapiiriin ja alueelliseen sosiaaliseen pääomaan.

Asiasanat: yhteiskunnallinen yritys, työllistämistoiminta, yhteiskunnallinen vaikuttavuus.

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Studies

KAARISTE, SARI:

Social Enterprise, Social Impact?
Case: Jyränkölän settlementti ry

Bachelor's Thesis in Marketing

83 pages, 3 pages of appendices

Spring 2016

ABSTRACT

This thesis discusses the social impact of social enterprise. To verify the impact, however, is challenging. The case organization Jyränkölän settlementti ry has a wide range of activities so the report focuses on one section only, work creation. This is a very topical issue as the unemployment rate of Heinola is higher than the average rate in Finland as the share of municipality funding of labour market subsidies was significantly increased at the beginning of 2015.

The aim was to create a report where both financial and qualitative impacts are discussed. Social impact was approached from two different angles; data was gathered on the financial impact of Jyränkölä's work creation activities on the City of Heinola as well as the value created for the clients of job creation. The research problem was demonstrated as an impact value chain. This aspect is further explored in the theory section of the thesis where the key concepts of social enterprise and social impact are introduced.

The empirical part of the thesis studies financial impact through information gathered from key balance sheet figures, Virtaa Työstä -project reports and from the calculations made by the employment coordinator of the City of Heinola, followed by an interview study of the work creation clients and employees of Virtaa Työstä -project managed by Jyränkölän settlementti ry. The employment coordinator of the City of Heinola was interviewed as an expert of work creation for the study.

The research indicated that work creation induced savings in the municipality share of labour market subsidies and subsequently had a substantial impact on the economy in Heinola. The interviews showed that the most important effects occurred at the level of the individual. The accrued psychological strengthening, self-reliance, well-being and self-efficacy reflected on the individual's immediate circle of acquaintances and the community, which further reflected both on the general and administrative employment atmosphere. The impact could be seen as a lower local unemployment rate and it could also be detected in increased local social capital.

Key words: social enterprise, work creation, social impact.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen taustaa	1
1.2	Tutkimuksen tarkoitus ja raja	3
1.3	Tutkimusmenetelmät	5
1.4	Opinnäytetyön rakenne	7
2	YHTEISKUNNALLINEN YRITTÄJYYS JA VAIKUTTAVUUS	9
2.1	Yhteiskunnallisen yrityksen määrittely	9
2.2	Yhteiskunnalliset yritykset Suomessa	10
2.3	Yhteiskunnallisen yrittäjyyden verkostot	12
2.4	Yhteiskunnallinen vaikuttavuus	13
2.4.1	Mitä vaikuttavuuden arviointi on?	13
2.4.2	Miksi vaikuttavuutta arvioidaan?	15
2.4.3	Miten yhteiskunnallisia vaikutuksia mitataan?	18
2.5	Aiempia tutkimuksia	21
3	JYRÄNKÖLÄN SETTLEMENTIN TYÖLLISTÄMISTOIMINTA TUTKIMUSKOhteena	25
3.1	Case-yritys: Jyränkölän settlementti ry	25
3.2	Haastattelujen teemat	27
3.3	Tutkimuksen toteutus	28
4	TALOUELLISET JA SOSIAALISET VAIKUTUKSET	31
4.1	Taloudelliset vaikutukset	31
4.1.1	Jyränkölän settlementin talous	31
4.1.2	Työllistämistoiminnan rahoitusrakenne	32
4.1.3	Työllistämistoiminnan taloudelliset vaikutukset Heinolan kaupungille	34
4.2	Haastattelutulokset teemoittain	36
4.2.1	Haastateltavien taustatiedot	36
4.2.2	Kokemus oman työn vaikuttavuudesta	40
4.2.3	Työllistämistoiminnan vaikutusten laajuus	46
4.2.4	Vaikutusten merkittävyys	50
4.2.5	Yhteiskunnan tuki	53
4.2.6	Tuottavuus ja vaikuttavuus haastateltavan mielestä	56
4.3	Yhteenveto ja analyysi	58

4.3.1	Taloudelliset vaikutukset	58
4.3.2	Sosiaaliset vaikutukset	58
4.4	Tutkimuksen luotettavuus	63
4.5	Vaikuttavuusketju vastauksena tutkimuskysymykseen	65
4.6	Tulosten käytettävyys ja jatkotutkimusehdotukset	72
5	LOPUKSI	74
	LÄHTEET	77
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Yhteiskunnalliset yritykset toimivat yhdenvertaisin pelisäännöin muiden markkinoilla olevien yritysten kanssa, niillä on liiketoiminnan lisäksi tavoitteena edistää yhteiskunnallisia päämääriään ja ne sijoittavat pääosan voitostaan takaisin tavoitteensa mukaiseen toimintaansa. Liiketoiminta on hyvin arvosidonnaista, usein siihen liittyy myös erityisryhmien ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen. (Arvo-liitto 2015.)

Yhteiskunnallinen yritys on kuitenkin terminä vielä vieras ja selkiytymätön. Kuluttajat, yrittäjät, rahoittajat – kaikilla lienee jonkinlainen käsitys siitä, mitä se voisi olla, mutta suurimmalle osalle se merkitsee eri asioita. Kuitenkin Etlatiedon keväällä 2015 tekemän kyselyn mukaan yrityksiä, jotka määrittelevät itsensä yhteiskunnallisiksi, löytyy Suomesta noin kaksikymmentätuhatta eli noin 8,5 prosenttia kaikista yrityksistä ja ne työllistävät merkittävän määrän ihmisiä, noin 130 000 henkeä (Kotiranta, Rouvinen & Widgrén 2015).

Kuten aiemmin mainittiin, yhteiskunnalliset yritykset usein kantavat vastuuta sosiaalisesta työllistämisestä. Jotta yhteiskunnan heikommassa asemassa olevien oikeudet toteutuvat, tarvitaan toimijoita, jotka voiton maksimoimisen sijaan tavoittelevat kaikille yhteistä hyvää. Turvatakseen kestävän liiketoiminnan kaikki, myös yhteiskunnalliset yritykset, tarvitsevat rahoitusta. Pro gradu -tutkielmassaan Ilona Koto (2010, 70), kiteyttää suomalaisen yhteiskunnallisen yrittäjyyden keskeisimmäksi ongelmaksi sen talouden. Päivi Kerminen toteaa Yhteinen yritys -hankkeen loppuraportin saatesanoissa (2012), että suomalaisten sosiaalisten yritysten haaste on ”liiketoiminnan sosiaalisten tavoitteiden ja kannattavan liiketoiminnan yhteensovittaminen”.

Rahoittajien houkuttelemiseksi yhteiskunnallisilla yrityksillä on paineita osoittaa tekemänsä työn merkityksellisyyttä. Yhteisesti hyväksyttyjä

mittareita on kuitenkin vaikea löytää. Yhteiskunnalliset yritykset saavat usein myös julkista rahoitusta toimintansa yhteiskunnallisen luonteen vuoksi tai julkiset hankinnat muodostavat merkittävän osan liikevaihdosta. Tällä hetkellä Suomessa yhteiskunnallisten yritysten rahoituksesta on julkista noin 65 prosenttia (Kotiranta ym. 2015).

Yhteiskunnallisessa keskustelussa työttömyys on akuutti aihe ja tiukassa taloustilanteessa kunnalliselle sektorille lankeaa entistä raskaammin työllistämisvelvoitteen täyttäminen. Heinolan kaupunki on jo alkanut aktiivisesti toimia alueen korkean työttömyysasteen kannustamana, joka oli elokuussa 2015 16,1 prosenttia. Päijät-Hämeessä suurempi aste oli vain Lahdessa (18 prosenttia), kun koko maan työttömien osuus työvoimasta oli 13 prosenttia. Heinolan kaupunki joutuu maksamaan tänä vuonna (2015) passiivista työmarkkinatukea noin kaksi miljoonaa euroa. Heinolan kaupunki onkin palkannut työllisyyskoordinaattorin, joka etsii yhteistyössä alueen yritysten kanssa keinoja parantaa alueen työllisyyttä.

Taloudellinen huoltosuhde heikkenee Suomessa jatkuvasti suurten ikäluokkien eläköityessä, työvoiman ulkopuolella on lisääntyvä määrä ihmisiä, joiden toimeentulosta on huolehdittava. Lisäpaineita työttömyyden hoitoon tuo kuluneen syksyn (2015) aikana Suomeen saapunut mittava turvapaikanhakijoiden joukko. Turvapaikanhakijoita on kuluneella vuosikymmenellä ollut noin 1 500 - 6 000 vuosittain, vuonna 2014 heitä oli 3 651. Kuluvan vuoden (2015) marraskuun 22. päivään mennessä turvapaikanhakijoita on ollut 29 793 (Maahanmuuttovirasto 2015).

Maahanmuuttajien onnistunut ja nopea kotouttaminen ja suomalaiseen yhteiskuntaan integroituminen on Suomen kansantalouden edun mukaista. Työvoiman riittävyyden takaamiseksi saatamme tulevaisuudessa tarvita myös maahanmuuttajien työpanosta (Honkatukia Ahokas & Marttila 2010, 155). Kotouttamistoimintaan liittyvät tuettu työllistäminen ja maahanmuuttajien työvalmiuksien parantaminen. Elinkeinoelämän keskusliiton (2015) mukaan paras tapa kotoutua on työskennellä suomalaisen rinnalla. Useat puolueet ovat vaatineet

kotouttamisen nostettavan hallituksen kärkihankkeeksi.

Pitkäaikaistyöttömien näkökulmasta katsottuna jo olemassa olevan työttömyyden hoito samanaikaisesti on kriittistä, jotta vältetään tulevaisuudessa vastakkainasettelulta nykyisten ja uusien työttömien välillä.

Heinolassa toimiva yhteiskunnallinen yritys, Jyränkölän setlementti ry, toimii laaja-alaisesti tuottaen koulutus-, hoiva- ja ravintolapalveluita sekä työllistämispalveluita, lisäksi se organisoii Heinolassa vapaaehtoistyötä. Jyränkölän setlementin hallinnoima Virtaa Työstä -projekti etsii yhteistyössä Heinolan kaupungin työllisyyskoordinaattorin kanssa keinoja parantaa alueen työllisyyttä, kohteena pitkäaikaistyöttömät, osatyökykyiset, maahanmuuttajat ja nuoret (Jyränkölän setlementti 2015a). Edellisissä kappaleissa esille tulleeisiin haasteisiin liittyen yhteiskunnallisille yrityksille, Jyränkölän setlementti mukaan lukien, on tärkeää tuoda esille toimintaansa ja sen yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Lahden ammattikorkeakoulun Liiketalouden ala.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja rajaus

Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda näkyväksi yhteiskunnallisen yrityksen, tässä tapauksessa case-yrityksen, Jyränkölän setlementti ry:n, yhteiskunnallisia vaikutuksia sen työllistämistoiminnan osalta. Tavoitteena on luoda raportti, jossa tuodaan näkyväksi yhteiskunnallisen yrityksen yhteiskunnallisia vaikutuksia, sekä euromääräisiä vaikutuksia että laadullisia, sosiaalisia vaikutuksia ja vaikuttavuutta. Koska setlementin toiminta on erittäin laaja-alaista, sisältäen hoiva- ja asumispalveluita, kansalaisopiston koulutuspalveluita, ravintolatoimintaa ja erilaisia työpajoja sekä vapaaehtois- ja työllistämistoimintaa, oli välttämätöntä keskittyä vain pieneen osaan koko toiminnasta. Jyränkölän johtajan kanssa käydyn keskustelun perusteella rajattiin tutkimus akuuttiin aiheeseen, työllistämistoimintaan.

Pitkäaikaistyöttömyys aiheuttaa haitallisia seuraamuksia yhteiskunnalle, myös yksilötasolla. Työttömiä ajautuu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiksi, sillä pitkäaikainen työttömyys vaikuttaa haitallisesti henkilön toimeentuloon ja se lisää köyhyysriskiä, minkä lisäksi työttömyydellä on vaikutuksia työttömän terveyteen ja hyvinvointiin sekä sosiaalisiin suhteisiin (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2015).

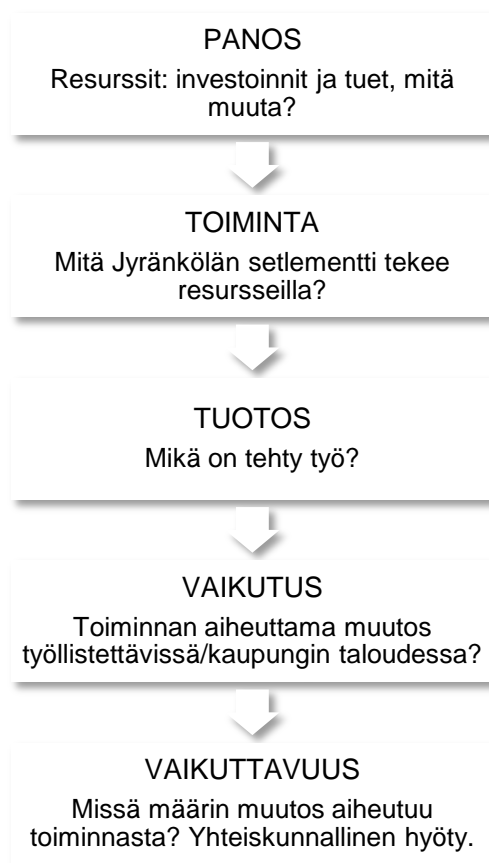
Kunnille ja kaupungeille työttömyyden kustannukset lisääntyivät 1.1.2015 voimaan astuneen työmarkkinatuen maksuosuuksien muutoksen myötä. Maksuihin viitataan myöhemmin myös sakkomaksuina. Aiemmin vastuu työmarkkinatuen maksamisesta alkoi kunnilla vasta, kun henkilö on ollut 500 päivää työttömänä. Nyt valtio rahoittaa työmarkkinatuen 300 päivään asti ja sen jälkeen valtio ja kunnat puolittavat tuen kustannukset aina siihen saakka, kun henkilö on saanut tukea tuhat päivää. Tuhannen päivän jälkeen kuntien maksuosuus työmarkkinatuesta kasvaa seitsemääkymmeneen prosenttiin. Muutos kasvattaa kuntien euromääräisiä kuluja merkittävästi, noin kuudellakymmenellä prosentilla. (Kela 2015.)

Elokuussa 2015 Päijät-Hämeen heikoimmat työttömyysasteet olivat Lahdessa (18 prosenttia) ja Heinolassa (16,1 prosenttia). Heinolan työttömyysaste oli kasvanut 0,5 prosenttiyksikköä edellisvuodesta (Hämeen ELY-keskus 2015). Työ- ja elinkeinoministeriön teettämien tilastojen mukaan työttömiä oli Heinolassa 1 439 henkilöä, joista pitkäaikaistyöttömiä 413, työllistettyinä oli yhteensä 169 henkilöä (Työ ja elinkeinoministeriö 2015c). Vuonna 2014 Heinolan kaupungin maksoi sakkomaksuja 1,2 miljoonaa euroa ja vuoden 2015 aikana maksujen arvioitiin nousevan noin kahteen miljoonaan euroon.

Työllistämistoiminta on interventio työttömän elämään ja sillä on siten vaikutuksia sekä työttömälle että yhteiskunnalle. Tutkimusongelmaksi muodostui Jyränkölän settlementin työllistämistoiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus, taloudelliset vaikutukset Heinolan kaupungin kannalta, sekä toiminnan vaikutukset työllistämistoimintaan osallistuvien näkökulmasta.

Haluttiin kartoittaa työllistettyjen omakohtaisia kokemuksia siitä, miten se on vaikuttanut heidän elämäänsä sekä työnohjaajien ja yhteistyökumppanin ominaisuudessa kaupungin edustajan näkemyksiä asiasta.

Tutkimusongelmaa havainnollistetaan myöhemmin, opinnäytetyön luvussa 2.4.3 tarkemmin esiteltävällä vaikuttavuusketjulla.

KUVIO 1. Tutkimusongelma vaikuttavuusketjuna

1.3 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön teoreettinen osuus pohjautuu kirjallisiin ja elektronisiin lähteisiin, joukossa on myös videomateriaalia ja suullisia esityksiä Arvo- liiton juhlaseminaarista 2.9.2015. Suurin osa materiaalista on englanninkielistä. Yhteiskunnallista yrittäjyyttä on Euroopassa ollut jo 1990-luvulta ja kansainvälistä tutkimustietoa on ollut saatavilla kaksituhattaluvun alkupuolelta lähtien, jolloin yhteiskunnallisen yrittäjyyden

tutkimusverkostoja alettiin luomaan (Defourney & Nyssens 2010). Suomessakin on viimeisten vuosien aikana tehty tutkimuksia ja opinnäytetöitä aiheesta enenevässä määrin, viimeisin laajempi tutkimus on ETLAn teettämä Kotirannan ja Widgrenin (2015) tekemä ”Esiselvitys yhteiskunnallisesta yrittämisestä - Katsaus yhteiskunnallisiin yrityksiin ja vaikuttavuusinvestoimiseen Suomessa”. Mainittava kuitenkin on, että aiempia tutkimuksia nimenomaan yhteiskunnallisten yritysten vaikuttavuudesta oli haasteellista löytää, koska aiheesta ei ole tehty kovinkaan mittavasti tutkimustyötä, kansainvälisestikään.

Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan valottaa tutkittavan omaa kokemusta tutkittavasta aiheesta (Hirsijärvi Hurme, 27), joten tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Sen avulla tehtiin kokemuskartoitus toiminnan vaikutuksista yksittäisten työllistettyjen elämään, miten he kokevat sen muuttaneen heidän taloudellista ja henkistä hyvinvointiaan sekä työllistymismahdollisuuksiaan tulevaisuudessa. Tutkimuksessa haluttiin myös työllistämistoiminnassa mukana olevien työntekijöiden ja yhteistyökumppaneiden näkökulmaa toiminnan vaikuttavuudesta. Otantamenetelmänä käytettiin työllistettyjen kohdalla näytettä, joka oli siis harkinnanvarainen joukko kaikista Jyränkölän settlementin sen hetkisistä työllistetyistä, jotta perusjoukko tulisi mahdollisimman hyvin ja monipuolisesti edustetuksi. Haastateltujen työntekijöiden ja yhteistyökumppanin näkemykset kiinnostivat siksi, että he ovat asemansakin puolesta Jyränkölän työllistämistoiminnan asiantuntijoita ja he tekevät päivittäin työtä työllistettävien kanssa.

Uusitalon esittämän (1999, 92) asiantuntija periaatteen mukaan, jos emme tiedä vastausta johonkin kysymykseen, sitä tulee tiedustella parhaalta asiantuntijalta: ketkäpä olisivat parempia asiantuntijoita omien kokemustensa suhteen kuin työllistetyt ja työntekijät itse? Haastattelut sopivat tietojen ja mielipiteiden selvittämiseen. Niissä pyritään keräämään mahdollisimman runsas aineisto tutkittavasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77). Haastattelutyypiksi valittiin puolistrukturoidut eli teemahaastattelut, jotta haastateltavan oma kokemus tulisi hyvin kuulluksi.

Ominaista teemahaastattelulle on, että se etenee keskustellen tiettyjen teemojen varassa, jotka ovat kaikille samat. Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan keskustelua luotsataan etukäteen määritettyjen teemojen mukaan, joiden käsittelyjärjestys voi vaihdella, haastattelun kuitenkin olematta täysin vapaa. (Hirsijärvi & Hurme, 48.)

Työllistämistoiminnan taloudellista vaikuttavuutta Heinolan kaupungille selvitettiin perehtymällä Jyränkölän setlementin taloudellisiin tunnuslukuihin ja Heinolan kaupungille työttömyydestä aiheutuvien kuluihin. Informaatiota työllistämistoiminnan taloudellisista vaikutuksista kerättiin Jyränkölän setlementin vuoden 2014 toimintakertomuksesta ja tasekirjasta sekä Virtaa Työstä -projektin raporteista. Lisäksi tukeuduttiin Heinolan kaupungin työllisyyskoordinaattorilta saatuihin lukuihin ja Heinolan kansalaisopiston rehtorin antamiin tietoihin rahoituksesta. Niiden avulla selvitettiin, mikä on kustannus tai säästö työllistämistoimien tukemisesta, ottaen huomioon, että Heinolan kaupungilla on joka tapauksessa lakisääteinen velvoite hoitaa pitkittynyttä työttömyyttä. Selvitettiin myös kuinka paljon hankerahaa Jyränkölän setlementin työllistämistoiminta tuo Heinolaan.

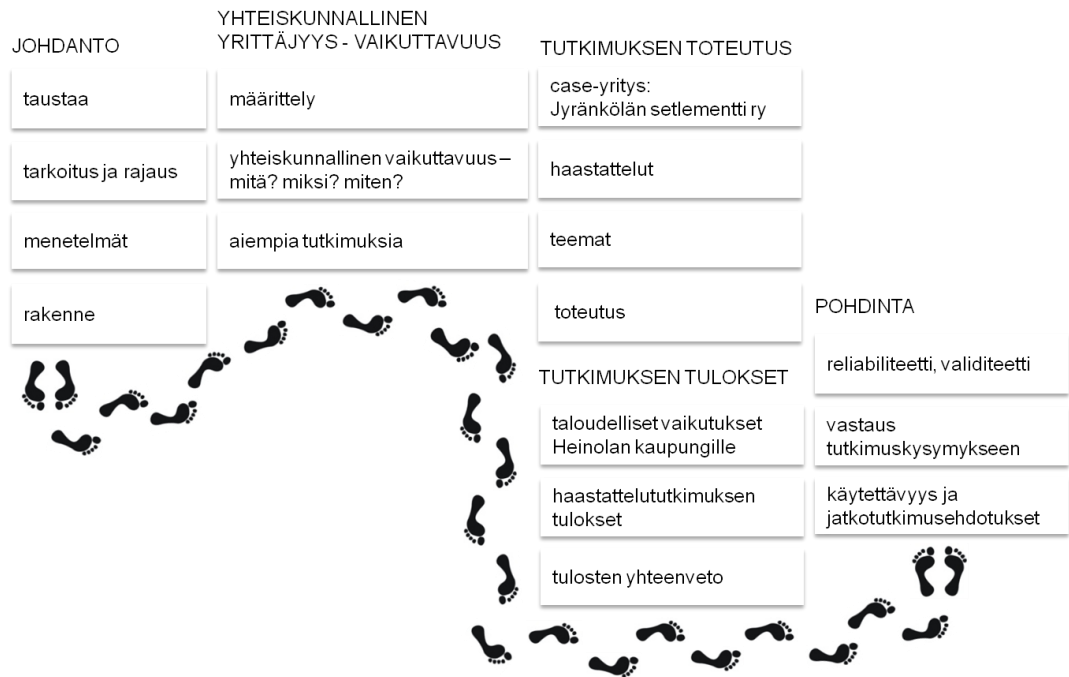
1.4 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö on jaettu teoria- ja empiriaosuuteen. Työn tietoperusta ja viitekehys on esitelty toisessa pääluvussa. Siinä avataan yhteiskunnallisen yrittäjyyden käsitettä ja määritellään vaikuttavuutta sekä sen arviointia tässä kontekstissa.

Työn empiriaosa käsitellään kolmannessa ja neljännessä pääluvussa. Kolmannessa pääluvussa esitellään kohdeyritys, tutkimuksen teemat ja opinnäytetyötä varten tehty kvalitatiivinen haastattelututkimus, jossa kartoitettiin Jyränkölän setlementin yhteiskunnallisia vaikutuksia tuetussa työllistämistoiminnassa mukana olevien henkilöiden näkökulmasta.

Neljännessä pääluvussa tuodaan esille yhteiskunnalliseen yrittämiseen liittyvää taloudellista vaikuttavuutta, tässä tapauksessa Heinolan

kaupungille. Siinä on esitelty myös haastattelututkimuksen tulokset ja tehty yhteenveto niistä. Luvussa neljä on myös pohdinta, jossa on arvioitu tutkimuksen luotettavuus, jonka jälkeen esitetään vastaus tutkimuskysymykseen. Lopuksi on arvioitu työn käytettävyys ja esitetty ehdotukset jatkotutkimuksesta.

KUVIO 2. Opinnäytetyön rakenne

2 YHTEISKUNNALLINEN YRITTÄJYYS JA VAIKUTTAUVUUS

2.1 Yhteiskunnallisen yrityksen määrittely

Yhteiskunnallinen yrittäjyys on, etenkin Suomessa, verrattain nuori ala tutkimuksen kohteena. Käsitteet ovat osittain vakiintumattomia ja määritelmät jokseenkin kirjavina. Yhtä yhteisesti hyväksyttyä määritelmää ei ole. Myöskään yhteiskunnallisia tavoitteita ei ole selkeästi listattu tai määritelty. Määritelmän puute ei siis ole ongelma, vaan se, että jokainen taho määrittelee yhteiskunnallisen yrittäjyyden hieman toisistaan poikkeavalla tavalla, mikä aiheuttaa sekaannusta. Kukaan ei oikein varmasti tiedä, mistä on kyse. Vaikka muualla maailmassa yhteiskunnallinen yrittäjyys on jo käsitteenä tunnetumpi ja sitä on tutkittu enemmän, kärsii koko ala yhä samasta ongelmasta: yhteisesti hyväksyttyjen määritelmien ja standardien puutteesta, jotka vaikeuttavat vaikuttavuuden mittausta. Tämä hankaloittaa rahoituksen saatavuutta ja siten tavoitteiden saavutettavuutta.

Yhteiskunnallisen yrityksen päämäärä on kaksijakoinen, taloudellinen ja sosiaalinen vaikuttavuus, eikä välttämättä tässä järjestyksessä. Se on usein innovatiivinen hanke, joka syntyy ratkaisemaan ongelmaa, joka on monesti seurausta heikosti toimivasta tai puuttuvasta yhteiskunnallisesta palvelusta, ja saattaa toimia hyvinkin vähäisten resurssien varassa. Austin, Stevenson & Wei-Skillern (2006, 2.) määrittelevät yhteiskunnallisen yrittäjyyden innovatiiviseksi, sosiaalista arvoa luovaksi toiminnaksi, joka voi ilmetä voittoatavoittelemattomalla, kaupallisella tai valtion sektoreilla tai niiden välillä. Yhteiskunnallisessa yrittäjyydessä keskeiseen asemaan nousevat sosiaalinen missio, sosiaalinen innovaatio, sosiaalinen muutos, yrittäjämäinen asenne ja hankkeen aloitteentekijän eli perustajan persoonallisuus (Praszkier & Nowak 2012, 15). EMES:in (European Research Network) määrittelyn mukaan yhteiskunnallisen yrityksen yhteiskunnalliset vaikutukset eivät ole yrityksen liiketoiminnasta johtuvaa sattumaa tai sivuvaikutuksia vaan pikemminkin sen pääasiallinen motiivi (Defourney & Nyssens, 2010).

Suomalaisen Arvo-liiton mukaan yhteiskunnalliset yritykset ovat yksityisesti omistettuja, niiden liiketoiminnan tavoitteena on edistää yhteiskunnallisia päämääriä ja ne käyttävät pääosan voitoistaan niiden tavoitteen mukaisten päämääriensä toteuttamiseen. Päämäärinä on tuottaa ratkaisuja sosiaalisiin ja ekologisiin ongelmiin, edistää terveyttä ja lisätä hyvinvointia, ja tukea erityisryhmien työllistymistä ja parantaa heikommassa asemassa olevien ihmisten elämänlaatua sekä edistää kulttuuria. Toiminta on eettistä ja läpinäkyvää. (Arvoliiitto 2015.)

2.2 Yhteiskunnalliset yritykset Suomessa

Etlätiedon tekemän tuoreen tutkimuksen mukaan Suomessa on noin kaksikymmentätuhatta yhteiskunnalliseksi yritykseksi luokiteltavaa yritystä (tutkimustulos 19100–23400, 95 prosentin varmuudella). Suomen Lontoon instituutin tekemästä tutkimuksesta vuonna 2009 tulos poikkeaa reilusti, silloin arveltiin yrityksiä olevan kolmesta viiteen tuhatta. Etlätiedon kyselyyn vastanneista yhteiskunnallisista yrityksistä suurin osa toimii sähkö- ja kaasu- sekä jäähdytys- ja lämpöhuollon parissa (27 %), vesi- ja jätevesihuollon tai muun ympäristön puhtaanapidon saralla (26 %) ja koulutusallalla (26 %).

Kansainvälisissä artikkeleissa ja tutkimuksissa käytetty termi ”Social Entrepreneurship” tarkoittaa kokonaisuutta, joka Suomessa on jakautunut kahteen toisistaan hieman eroavaan kategoriaan: sosiaalisiin yrityksiin ja yhteiskunnallisiin yrityksiin. Sosiaalinen yrittäjyys on kuitenkin osa laajempaa viitekehystä, yhteiskunnallista yrittäjyyttä. Kun kansainvälisissä tutkimuksissa puhutaan suomalaista sosiaalista yritystä vastaavasta yrityksestä, käytetään termiä ”Work Integration Social Enterprise”. Suomalainen yritys voi kuitenkin olla samaan aikaan sekä sosiaalinen että yhteiskunnallinen.

Yritys voi tunnistautua hakemalla Yhteiskunnallinen Yritys -merkkiä, jonka myöntää Suomalaisen työn liitto. Yhteiskunnallisen yrityksen missio on yhteiskunnallisen hyvän tuottaminen ja vastuullinen liiketoiminta. Lisäksi

sillä on rajoitettu voitonjako eli se sijoittaa yli puolet voitostaan toimintansa kehittämiseen tai lahjoittamalla sen toiminta-ajatuksensa mukaisesti. Edellytyksenä on myös toiminnan läpinäkyvyys. Tällä hetkellä (marraskuu 2015) tunnistautuneita yrityksiä on viisikymmentä. (Suomalaisen työn liitto 2015.)

Yritys voi myös rekisteröityä sosiaalisesti yritykseksi, rekisteriä ylläpitää Työ ja elinkeinoministeriö (Työ ja elinkeinoministeriö 2015). Laki sosiaalisista yrityksistä on tullut voimaan vuonna 2004. Se on kuitenkin koettu jossain määrin epäonnistuneeksi. Uusia sosiaalisia yrityksiä ei enää synny, koska palkkakulut nousevat rekisteröityessä ja riskit ovat liian suuret suhteessa tuotto-odotuksiin (Grönberg & Kostilainen 2012, 9). Asiantuntijat ovat keskustelleet lain alasajosta. Parhaimmillaan vuonna 2009 sosiaalisia yrityksiä oli 212, kuluvaan vuoteen (2015) marraskuussa niitä oli enää viisikymmentäyksi.

Yhteensä tunnistautuneita yrityksiä oli siis enää satayksi kappaletta. Olisi tarkoituksenmukaista miettiä, miksi tunnistautuminen ei houkuta, kun samalla kuitenkin tuhannet suomalaiset yritykset katsovat tuottavansa yhteiskunnallista hyvää.

Tyypillistä yhteiskunnallisille yrityksille on myös heikompi vakavaraisuus ja kannattavuus kuin suomalaisissa yrityksissä keskimäärin. Investoinnit kalliita ja rahoituksen hankkiminen niin ikään hankalaa (Kotiranta, Rouvinen & Widgrén 2015). Ilmiö tunnetaan muuallakin, esimerkiksi Britanniassa tehdyssä tutkimuksessa, State of Social Enterprise Survey 2013, 39 prosenttia yhteiskunnallisista yrityksistä koki olemassa olevien rahoitusmahdollisuuksien olevan suurin yksittäinen ja yleisin kasvun ja kestävä liiketoiminnan este sekä aloittavissa että jo vakiintuneissa yrityksissä. (Villeneuve-Smith & Chung 2013, 7).

Yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen ja sosiaaliseen työllistämiseen liittyy monenlaisia, kriittisiäkin mielipiteitä ja epäkohtia. Turun yliopiston tutkimuksessa sosiaalisen yrityksen innovaatio-orientoitumisen ja

taloudellisen tuottavuuden välisestä suhteesta Duvnäs, Stenholm, Brännback ja Carsrud (2012, 70) toteavat, että kysyntä sosiaalisille innovaatioille ja yrityksille kasvaa, mutta on mahdollista, että sosiaalinen/yhteiskunnallinen yrittäjyys on vain keino yksityistää palvelut, joita yhteiskunta ei pysty enää ylläpitämään. Toisaalta taas Kestävää työllisyyttä sosiaalisissa yrityksissä -projektin tutkimusta käsittelevässä raportissaan Hanikka, Korpela, Mähönen & Nyman (2007, 9) mainitsevat, että valtion tavoitteena ei ole siirtää omaa vastuutaan sosiaalisille yrityksille, vaan että ne ovat julkisen ja kolmannen sektorin rinnalla tukemassa heikommassa työmarkkina-asemassa olevia työllistettäviä. Viranomaisiin on kohdistunut kritiikkiä siitä, että heillä ei ole yhtenäisiä käytäntöjä sosiaalisen työllistämisen palkkatuen myöntämisen perusteiden tai sosiaalisen yrityksen lainsäädännön suhteen, johtuen ELY-keskusten ja TE-toimistojen linjavedoista. Yhä lisääntyvää byrokratiaa palkkatukien haku- ja tilitysprosesseissa ja elinkeinotoiminnan valtiontukiselvityksissä, jotta kilpailu ei vääristyisi, ei koeta hyväksi. (Patana, E. 2013, 56.)

2.3 Yhteiskunnallisen yrittäjyyden verkostot

Hollantilaisen tutkimuksen mukaan yhteiskunnallisten yritysten sosiaalinen verkottuminen on jo varhaisessa vaiheessa keskimääräisesti parempaa kuin perinteisten yritysten. Tapahtumia ja yhteistyöprojekteja on lukuisia, mutta näistä verkostoista puuttuu yhteiskunnallinen toimielin, sitoutuneet sijoittajat ja asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden löytyminen on haastavaa. (Witkamp, Royakkers & Raven 2011, 304.)

Suomessa työtä yhteisten määritelmien saavuttamiseksi tekee aktiivisesti Yhteiskunnallisen yritystoiminnan tutkimusverkosto FinSERN (Finnish Social Enterprise Research Network), joka kokoaa ja viestii kotimaisesta ja kansainvälisestä tutkimustiedosta, toimii linkkinä alan tutkijoihin ja kansainvälisiin tutkimusverkostoihin sekä kartoittaa alan tutkimuksen rahoitusmahdollisuuksia (FinSERN 2015).

Myös hiljattain vuoden ikään tullut yhteiskunnallisten yritysten etujärjestö Arvo-liitto on perustettu toimimaan yhteiskunnallisten yritysten verkostona, tuomaan näkyvyyttä ja edistämään yhteiskunnallisia päämääriä omaavien yritysten liiketoimintaa (Arvoliitto 2015). Euroopan Unionin rahoittama tutkimusyhteistyöelin EMES on kansainvälinen yliopistojen ja yksittäisten tutkijoiden verkosto, joka keskittyy sosiaalisen yrittäjyyden tutkimiseen. (EMES 2015).

2.4 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Koska yhteiskunnallisten yritysten toiminta ei ole pelkkää taloudellista voitontavoittelua, hankkeen menestyksen mittaaminen on hankalampaa kuin kaupallisella yrityksellä (Austin, Stevenson & Wei-Skillern 2006, 3). Perinteisesti käytetyt mittarit ovat selkeitä ja yleisesti tunnustettuja, kuten talouden tunnusluvut, markkinaosuus ja asiakastyytyväisyys. Sosiaalisen vaikuttavuuden yhteisesti hyväksytyjen mittareiden vajavaisuus tai suoranainen puute on ollut ongelma. Kuinka näyttää toteen, että yritys menestyy, jos ei toiminnan toista yhtä tärkeää, ellei joissain tapauksissa tärkeämpääkin, puolta voida arvottaa? Austin, Stevenson ja Wei-Skillern (2006, 3) ovatkin sitä mieltä, että sosiaalisen vaikuttavuuden mittaamisen vaikeus hankaloittaa vastuullisuuden osoittamista ja suhteita sidosryhmiin.

2.4.1 Mitä vaikuttavuuden arviointi on?

Puhuttaessa yhteiskunnallisten yritysten vaikutuksista ympäröivään yhteiskuntaan tulee ensin ymmärtää, mitä tarkoitetaan vaikuttavuuden arvioinnilla. Vaikuttavuuden arviointi perustuu selkeisiin ja tarkkoihin käsityksiin siitä, miten ja miksi tietty toiminto vaikuttaa. Vaikuttavuuden tutkimisessa keskitytään kokonaisuuden sijaan enemmän siihen, mikä vaikuttaa mihin, miten, milloin ja millä edellytyksillä (Dahler-Larsen 2005, 5-6).

Vaikuttavuutta voidaan arvioida kahdella tavalla: kvantitatiivisesti tai kvalitatiivisesti. Kvantitatiivinen arviointi edellyttää selkeiden numeeristen

arvojen saatavuutta. Kvantitatiivisen arvion avulla voidaan esimerkiksi tehdä jonkin toimenpiteen kustannus-hyöty analyysi, jossa lasketaan etukäteen suorat ja epäsuorat kustannukset ja hyödyt jostain valmisteltavasta toimenpiteestä vaikkapa kuntatalouteen (Valtiovarainministeriö 2015). Sosiaali- ja terveystieteillä tehdään ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointeja, jolloin prosessissa arvioidaan ennakoivasti tiettyjen päätösten vaikutukset ihmisryhmien terveyteen ja hyvinvointiin (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2015). Arviointi voi olla sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista. Laadullinen arviointi voi perustua asetettujen tavoitteiden toteutumiseen tai siinä voidaan tarkastella suoria ja epäsuoria sekä myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia eri ihmisryhmiin ja eri näkökulmista. Laadullinen arviointi usein täydentää määrällistä arviota.

Vaikuttavuuden arviointi on moninaisuutensa vuoksi haastavaa ja etenkin tulevien päätösten osalta erittäin vaikeaa. Kun on selvitetty miten tietty asia vaikuttaa jonkin prosessin kautta toiseen asiaan, on saatu vastaus niin sanottuun vaikutuskysymykseen. Se selittää erilaisten ilmiöiden syy-seuraus suhteen toisiinsa eli kausaalisuhteen. Kausaalisuhde ei ole useinkaan suorittavan tahon suoraan nähtävissä ja sen esiin tuominen voi olla tutkijallekin vaativaa. Vaatimuksena vaikutusten tutkimisessa on löytää realistiset tavoitteet ja perustellut kriteerit, nimenomaan suhteessa kyseiseen toimintoon ja tilanteeseen. Usein on yksinkertaisempaa etsiä taloudellisia indikaattoreita ja mitata taloudellista tehokkuutta kuin yhteiskunnallisten yritysten laadullisia vaikutuksia. (Dahler-Larsen 2005, 7-12.)

Vaikutusten arvioinnin apuna voidaan käyttää esimerkiksi taulukkoa, jonka avulla voidaan havainnollistaa, että on erilaisia vaikutuksia, usealla eri tasoilla ja monessa suhteessa (Raappana & Melkas 2009, 19). Laadultaan vaikutukset voivat olla monenlaisia: positiivisia, negatiivisia tai neutraaleja, jokseenkin ennakoituja, paikallisia, yleistettävissä tai globaaleja, ennalta-arvaamattomia, tahattomia tai tahallisia (Dahler-Larsen 2005, 7).

2.4.2 Miksi vaikuttavuutta arvioidaan?

Yhteiskunnallisella yrityksellä on yhteiskunnallisia vaikutuksia, viestii se niistä eteenpäin tai ei. ETLAn teettämän selvityksen mukaan suomalaiset yhteiskunnalliset yritykset eivät käytännössä mittaa eivätkä raportoi yhteiskunnallisia vaikuttavuuttaan (Kotiranta & Widgren 2015). Miksi niitä sitten pitäisi mitata tai viestiä niistä?

Omien resurssien tehokas käyttö tavoitteiden mukaiseen toimintaan

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta pitää mitata, jotta yritys ymmärtää toimintaansa paremmin, jolloin se kykenee ottamaan käyttöön ja suuntaamaan resurssinsa parhaalla mahdollisella tavalla (Social Enterprise 2015). Sekä yritysjohton että työntekijän tulee tietää, että ne toimenpiteet joita se tekee, tuottavat sitä tulosta ja siinä määrin, mitä niillä haetaan. Lisäksi kaikella toiminnalla on myös tahattomia tai muuten odottamattomia vaikutuksia. Jos toiminnalla halutaan saada aikaan muutoksia ihmisten elämissä, kehitysjohtaja Tris Lumleyn New Philanthropy Capital- järjestöstä mielestä toimintaa pitää arvioida, jotta varmistutaan siitä, että muutokset myös saavutetaan (Lumley, Stannard-Stockton, Trelstad & Emerson McKinsey on Societyn videossa 2015). New Philanthropy Capital auttaa rahoittajia ja muita hyväntekeväisyysjärjestöjä löytämään toisensa.

Rahoituksen saatavuus ja rahoittajien luottamuksen ylläpitäminen

Yrityksen pitää mitata yhteiskunnallisia vaikutuksiaan houkuttaakseen rahoittajia ja pitääkseen yllä sijoittajien luottamusta. Vaikutusten mittaaminen nousee entistä tärkeämpään rooliin, kun yksityisiä vaikuttavuusinvestoinnista kiinnostuneita tahoja houkutellaan sijoittamaan yhteiskunnalliseen yrittämiseen (Tuhkanen 2014). Lumley mainitsee myös, että rahoittajat haluavat tietää, että heidän sijoittamansa raha käytetään tavalla, joka tuottaa mahdollisimman suuren halutun muutoksen ihmisten

elämässä. Sijoitusjohtaja Brian Trelstadin (Acumen Fund) mukaan arviointi auttaa myös rahoittajia allokoimaan niukat varat mahdollisille kohteille. (Lumley, Stannard-Stockton, Trelstad & Emerson McKinsey on Societyn videossa 2015.)

Euroopan Unionin komission asetuksesta (346/2013) ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnosta (COM 2011/702 final) käy ilmi, että se pitää yhteiskunnallisia yrityksiä kasvavana toimialana, jolla on merkittävä rooli Eurooppa 2020-strategian edistämiseksi ”auttamalla tasaamaan rahoituskriisin sosiaalisia vaikutuksia”. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea osallistuu yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen erikoistuneiden rahastojen kehittämiseen yhtenäistämällä lainsäädäntöä ja kehittämällä vaikutusten mittaamista niin, että tulokset ovat yhteismitalliset. Rahastot ottavat alan erityispiirteet huomioon, esimerkiksi erityiset hallintomallit ja heikommat tuottomahdollisuudet sekä pidempiaikaisten investointien tarpeen. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea on kiinnostunut yhteiskunnallisen vaikuttavuuden sekä laadullisesta että määrällisestä mittaamisesta, sillä tarve mitata vaikutuksia ja niistä raportointi on ollut haaste. EU:n tasolla tehtävä yhteistyö ja yhteisesti toteutettava tutkimus luovat pohjan mittaamiselle, mutta kriteerit ja tunnusluvut laaditaan kansallisella tasolla toiminnan suuntautuneisuuden, muodon, tavoitteet ja toimijat huomioon ottaen. (Euroopan talous- ja sosiaalikomitea 2012.)

Kilpailutus ja positiiviset hankintapäätökset

Sekä asiakkaat että julkisen sektorin tuista ja julkisista hankinnoista päättävät tahot tarvitsevat tietoa siitä, minkälaisia vaikutuksia niiden tekemillä sijoituksilla saadaan aikaan ja missä määrin ne vaikuttavat.

Suomessa julkisia hankintoja, joissa on sosiaaliset kriteerit huomioitu on ollut jo muutamia, esimerkiksi Merenmiehen ja Kostilaisen (2007) toimittamassa julkaisussa Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen ja hyödyntäminen mainitut Joensuussa ja Oulussa, myös Lahdessa on vastaavanlainen kilpailutus ollut. Esimerkkejä muualta Euroopasta on ollut

Social Contract -malli Hollannissa ja Torinon kaupungin hankinnat sosiaalisilta osuuskunnilta Italiassa (Merenmies & Kostilainen 2007).

Nykyisten hankintalakien mukaan julkisten hankintojen tarjouspyynnöt voidaan muotoilla niin, että sosiaalinen näkökulma otetaan huomioon.

”...mitkä tahansa perusteet, joilla ei syrjitä tai suosita mitään tarjoajaa, ovat sallittuja. Sosiaaliset näkökulmat voidaan siis ottaa huomioon hankinnan kohdetta määriteltäessä tai tarjoajan valintaperusteissa.”
(Hämäläinen, M.-R. 2013)

Kriteereissä voidaan myös ottaa huomioon sosiaalisia lisäehtoja tai hankintaan liittyvä kokonaistaloudellisuus. Sosiaalisilla perusteilla voi myös sulkea pois tarjouskilpailusta, jos tarjoaja on laiminlyönyt lainmukaisia velvoitteitaan. Hankintalain kokonaisuudistus tulee voimaan vuoden 2016 keväällä. Siinä työllisyys- ja terveystaloudelliset, sosiaaliset ja muut laatutekijät voidaan ottaa huomioon paremmin, kuntien suorahankinta mahdollisuudet paranevat ja ympäristö- ja innovaatiopolitiittiset näkökohdat voidaan myös huomioida vielä nykyistä paremmin (Työ ja elinkeinoministeriö 2015b).

Kilpailuetu ja kilpailukykyyn parantaminen

Arvo-liiton blogi-kirjoituksessaan Saira Tykkyläinen (2015) esittää, että yrityksen kilpailukyky paranee ja vaikutusten: muutosten ja niiden kerrannaisvaikutusten osoittaminen lisää kilpailuetua. Viestiminen myönteiseksi ja elämänlaatua parantaviksi koetuista vaikutuksista luo positiivisen kehän, joka tuo kestävyttä yhteiskunnallisen yrityksen talouteen.

Vaikutusten arvioinnin ja markkinoinnin tiivis yhteistyö on edellytys kilpailuedun parantamiselle, sillä vaikutusten verkosto on monimutkainen. Vaikutukset voivat olla taloudellisia ja ei-taloudellisia, laadullisia ja määrällisiä. Ne kohdistuvat ja kertautuvat yksilöön, yhteiskuntaan ja ympäristöön useilla eri tasoilla, eri ajanjaksoilla. Tykkyläisen mukaan

tarinalliset menetelmät, jotka visualisoivat asiakkaille ja rahoittajille heidän eurojensa vaikutuksista, viestivät vaikutuksista parhaiten. (Tykkyläinen 2015.)

Vaikka vaikuttavuuden mittaaminen, varsinkin alkuvaiheessa, on haasteellista ja lopputuloskin voi olla epätäydellinen, jostain on aloitettava. Haastavinta lienee tehdä ero vaikutuksen ja vaikuttavuuden välille, käsitteet on helppo sekoittaa. Vaikutukset näkyvät nopeammin, vaikuttavuus saattaa tulla esille vasta vuosien kuluessa. Mittaaminen kuitenkin auttaa ymmärtämään paremmin tutkittavaa aihetta, sen syy-seuraussuhteita ja se kannattaa ottaen huomioon käytännön ja taloudellisuuden asettamat rajoitteet ja jatkossa se onnistuu paremmin. (Aistrich 2015.) Mittaamisen tärkein anti onkin numeerisen tiedon sijaan oppi, jonka organisaatio prosessista saa saavuttaakseen yhteiskunnallisen päämääränsä paremmin ja kyetäkseen johtamaan toimintansa vaikuttavuutta (Hehenberger, Harling & Scholten 2015).

2.4.3 Miten yhteiskunnallisia vaikutuksia mitataan?

Social Impact Measurement expert sub-group, GECES, on tehnyt työtä mittauksen standarisoinnin hyväksi Euroopan Unionin tasolla. Tuloksena oli yksinkertainen viisivaiheinen prosessi vaikutusten mittaamiseen, joka perustuu sen raportissaan vuonna 2014 esittämään vaikuttavuuden viiteen keskeiseen termiin, niin sanottuun vaikuttavuusketjuun:

1. Panos: toimintaan käytetyt taloudelliset ja henkilöresurssit.
2. Toiminta: kuinka resursseja käytetään tavoitteiden saavuttamiseksi.
3. Tuotos: konkreettiset toimenpiteet, työtunnit, raportit, kontaktit.
4. Vaikutus: aikaansaatu muutos kohderyhmässä.
5. Vaikuttavuus: missä määrin muutos aiheutuu toiminnasta. (GECES 2014.)

Kun arvioidaan vaikuttavuutta seurausten perusteella, tulisi ottaa huomioon myös seuraavat seikat:

- Kuollut paino: muutokset, jotka olisivat tapahtuneet joka tapauksessa.
- Toinen nimittäjä: jonkin muun tahon tai toiminnon aiheuttama vaikutuksen väheneminen.
- Vähenemä: toiminnan vaikutuksen heikkeneminen ajan myötä. (GECES 2014.)

Seuraava prosessi on kirjoittajan vapaasti kääntämä The European Venture Philanthropy Associationin määrittelemä viisivaiheinen prosessi, jolla voidaan mitata yhteiskunnallisia vaikutuksia, jotta niiden tavoitteellinen hallinta olisi mahdollista:

1. Tavoitteiden asettaminen: mitä tehdään ja miten, mitä vaikutuksia toiminnolla tavoitellaan ja mikä on kohderyhmä.
2. Sidosryhmien määrittely: kuka sijoittaa resursseja toimintoon ja kuka siitä hyötyy ja miten.
3. Tulosten mittaus: määritellään tarkoituksenmukaiset, yksinkertaiset mittarit, mielellään yhteistyössä sidosryhmien (esimerkiksi rahoittajien) kanssa.
4. Vaikutusten arviointi: toiminnosta aiheutuva kunkin sidosryhmän kokema kustannus-hyötysuhde.
5. Seuranta ja raportointi: hankkeen loputtua tai kun sovittu palvelu on suoritettu ja vaikutukset mitattu, tulos raportoidaan selkeästi ja merkityksellisesti sisäisille ja ulkoisille sidosryhmille, tarkoituksena oppia niistä ja kehittää toimintaa.

Prosessin vaiheiden tunnistaminen erillisinä mahdollistaa niihin vaikuttamisen ja sitä kautta koko prosessin hallinnan. Tarkoituksen mukaista vaikkakin haastavaa olisi, että kaikki sidosryhmät pääsisivät vaikuttamaan prosessiin sen kaikissa vaiheissa. (GECES 2012.)

Viisiportainen prosessi on merkityksellinen sekä yhteiskunnalliselle yritykselle että sen sidosryhmille. Toimintoa suunniteltaessa tulisi tunnistaa riski, että suunniteltua vaikutusta ei saavuteta tai että toiminnalla on usein

myös tahattomia vaikutuksia, jotka voivat olla paitsi positiivisia tai neutraaleja, myös negatiivisia. (GECES 2012.)

KUVIO 3. Vaikutusten hallinnan viisiportainen prosessi, The European Venture Philanthropy Association (Hehenberger ym. 2015).

Jim Clifford esitelmöi Arvoliiton juhlaseminaarissa 2.9.2015 yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja sen mittaamisesta. Pienenä yhteenvetona lisättäköön hänen esityksessään listaamat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden neljä avaintekijää:

"Luotu arvo on seurausta jonkun toiminnasta (Emerson, Wachowicz & Chun, 2000)

Luotu arvo on edunsaajien ja kaikkien niiden kokemus toiminnasta, johon toiminta vaikuttaa (Kolodinsky, Stewart & Bullard, 2006)

Vaikuttavuus on positiivisten ja negatiivisten vaikutusten summa (Wainwright, 2002)

Sitä pitää arvioida verrattuna siihen, mikä tilanne olisi ilman toimintaa. (Clark, Rosenzweig, Long & Olsen,

2004)” (Maas & Liket 2011, Cliffordin 2015 mukaan.)

2.5 Aiempia tutkimuksia

Borgaza ja Defourney julkaisussaan *The Emergence of Social Enterprise* tuovat esille yhteiskunnallisten yritysten vaikutuksista niiden mahdollisuuden vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon ja roolin palvelujen kehittäjänä ja tuottajana. Niillä on vaikutusta paikallisen talouden kehitykseen ja ne luovat työpaikkoja. Yhteiskunnallisilla yrityksillä on usein positiivisia vaikutuksia yhteisöjen hyvinvointiin, elinolojen parantumiseen, sosiaalisen integraation tasoon ja käyttäjäturvallisuuteen. Ne myös lisäävät sosiaalista pääomaa lisäämällä keskinäistä ymmärrystä ja luottamusta sekä kansalaisten mahdollisuuksia osallistua ongelmien ratkaisuun ottamalla palveluiden käyttäjiä ja vapaaehtoisia mukaan palveluprosesseihin. (Borgaza & Defourney 2001, 3-12.)

Kostilaisen ja Pättiniemen vuonna 2013 toimittama ”Avauksia yhteiskunnallisen yritystoiminnan tutkimukseen” sisältää Handelbergin, Karjalaisen, Kiurun, Karhun ja Eklundin tutkimuksen ”Sosiaalisen yrityksen yhteiskunnallisista vaikutuksista – Case: PosiVire”. PosiVire on vuodesta 2008 asti toiminut sosiaalinen yritys. Se työllistää heikossa työmarkkina-asemassa olevia pitkäaikaistyöttömiä ja osatyökykyisiä osittain tuottamalla omistajiensa tarvitsemia palveluita ja tukee työllistettyjään vapaille työmarkkinoille ja opiskelemaan siirtymisessä. Tutkimuksessa tarkasteltiin yrityksen toiminnan taloudellisia vaikutuksia Helsingin kaupungille, laskemalla työllistämistoimintaan käytetyn investoinnin tuotto sisäisen korkokannan menetelmällä. Lisäksi siinä selvitettiin toiminnan vaikutuksia työllistettävien ja asiakkaiden näkökulmasta. (Handelberg, Karjalainen, Kiuru, Karhu & Eklund 2013.)

Tutkimuksessa tehdyt tuottolaskelmat olivat sangen positiivisia, sillä jo ensimmäisenä vuonna toimintaan sijoitetusta palkkatuesta ja Helsinkilisestä palautui yhteiskunnalle lisääntyneiden verotulojen muodossa miltei puolet. Jos puolet työllistetyistä kyettäisiin saamaan työelämään seuraavaksi viideksi vuodeksi, olisi sijoitetun pääoman tuotto 57 prosenttia

sisäisellä korkokannalla laskettuna. Tutkimuksessa päädyttiin taloudellisten vaikutusten osalta siihen, että osatyökykyisten työllistäminen on kannattava investointi ja maksaa itsensä takaisin nopealla aikataululla. (Handelberg ym. 2013.)

Työllistytien näkökulma saatiin haastatteleamalla 63 % työllistetyistä, jotka työskentelivät palvelutalossa, päiväkodissa tai kotihoidon piirissä ja edustivat ikänsä, sukupuolensa ja muiden taustojensa osalta koko työntekijäkuntaa. Tutkimukseen osallistuneiden työllistettyjen kokemukset olivat enimmäkseen positiivisia, he viihtyivät työssään ja vain muutama koki työn fyysisen kuormittavuuden negatiiviseksi. Perehdytys ja ohjaus yrityksessä koettiin hyväksi ja työtä oli sopivasti. Työn antama säännöllinen rytmi paransi elämänhallintaa ja terveyttä, myös talous kohentui hieman ja oma tulevaisuus työllisyyden tai opiskelujen suhteen näytti aiempaa positiivisemmalta. Toisaalta muutamat kokivat taloudellisen tilanteensa heikoksi, palkan suhteessa työmäärään ja vähentyneeseen vapaa-aikaan liian pieksi. 17 prosenttia työllistetyistä ei nähnyt tulevaisuuden työtilanteensa parantuneen. (Handelberg ym. 2013)

Tutkimukseen, joka käsitteli työhön integroivan yhteiskunnallisen yrityksen (Suomessa sosiaalinen yritys) yhteiskunnallisia vaikutuksia Hong Kongissa, osallistui viisikymmentäyksi sosiaalista yritystä. Tutkimuksessa haastateltiin virkailijoita, sosiaalityöntekijöitä ja työllistettyjä heidän aiemmasta kokemuksestaan sosiaalisissa yrityksissä, yritysten taustoista, kohderyhmätyypistä, työllistämiskakson kestosta ja työllistämistoimintaan osallistuvan asemasta, työhön harjaantumisen mallista, liiketoiminnasta ja heidän arviotaan toiminnasta. Asiakkaista kysyttiin myös asiakastyytyväisyydestä ja vaikutelmasta, jonka he olivat saaneet työllistetyistä. Työllistetyt olivat muun muassa pienituloisia ja heikon koulutuksen omaavia vammaisia, vanhuksia, naisia, maahanmuuttajia työttömiä nuoria ja ex-vankeja. (Ho & Chan 2010.)

Sosiaalisissa yrityksissä työllistetyt oppivat uusia työhön liittyviä taitoja, heidän työllistymismahdollisuutensa paranivat, jolloin heille tarjoutui

mahdollisuus nousta köyhyydestä. Sosiaaliset yritykset myös vähensivät syrjäytymistä ja edistivät marginaalisten ja sosiaalisesti leimautuneiden ryhmien integroitumista yhteiskuntaan sen tuottavina jäseninä. Osa työllistettävistä oli jakson jälkeen valmiita vapaille työmarkkinoille ja itsetunto oli palautunut. (Ho & Chan 2010.)

Työllistämistoimien seurauksena

- nuoret oppivat uusia taitoja ja saivat kokeilla pyörittää omaa yritystä, minkä johdosta omat resurssit tunnistettiin realistisemmin.
- keski-ikäisten, matalapalkkaisten naisten osuuskunta sai aktiivisia naisia pyörittämään liiketoimintaansa ja he saivat tunnustusta alansa ammattilaisina.
- työllistettävät aktivoituivat toimimaan oman tilanteensa auttamiseksi.
- köyhissä yhteisöissä yhteenkuuluvaisuuden tunne kasvoi, sosiaaliset ja tukiverkostot laajenivat, luottamus ja kunnioitus lisääntyivät.
- työllistettävien tulot, itsetunto ja henkinen pääoma sekä kommunikaatiokyvyt paranivat, syntyi ystävyssuhteita ja kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin nousi.
- osatyökykyisten parantunut työtyytyväisyys ja käsitys omasta potentiaalista olivat nopeuttaneet toipumista.
- mielenterveyspotilaat kokivat olevansa täysivaltaisia aikuisia, joilla on työtä ja lisääntynyt itsensä toteuttamisen mahdollisuus työn kautta lisäsi työhyvinvointia.
- sosiaalisesti leimaantuneille (mielenterveysongelmaiset, entiset vangit) luotiin mahdollisuuksia keskinäiseen ymmärrykseen ja kanssakäymiseen yhteisön kanssa. (Ho & Chan 2010.)

Hong Kongissa tunnettiin myös sosiaalisten yritysten dilemma: yhteiskunnallisia arvojaan tavoitellessaan sosiaalisissa yrityksissä pitäisi yhtä aikaa olla vankkaa liiketalouden osaamista, jotta toiminta on

taloudellisesti kestävä. Paineet ovat hyvin samanlaisia kuin pienillä ja keskisuurilla yrityksillä. (Ho & Chan 2010.)

Tutkimuksessa Work Integration Social Enterprises in Finland Pekka Pättiniemen mukaan työllistämistoiminnalla on useita positiivisia vaikutuksia työllistettäville. Heidän taloudellinen tilanteensa kohenee työllistämistukiaikana. He kokevat taitojensa ja työkykynsä parantuneen, myös sosio-kulttuurallisissa kyvyissä ja yleisessä elämäntilanteessa on positiivisia muutoksia. (Pättiniemi 2004, 14.)

Kuten aiemmista tutkimuksista voi päätellä, työllistämistoiminnalla on sekä välittömiä, että välillisiä vaikutuksia. Työttömyyskustannuksissa säästetään ja verotulot lisääntyvät. Lisääntyneiden tulojen myötä myös työllistettyjen ostovoima lisääntyy, mikä vaikuttaa positiivisesti paikallistalouteen tavaroiden ja palveluiden kulutuksen lisääntyessä. Henkilökohtaiset vaikutukset eivät ole yhtä selkeästi rahassa mitattavia, mutta eivät lainkaan vähemmän tärkeitä. Vaikutus ulottuu paitsi työllistettävän omaan talouteen, terveyteen ja hyvinvointiin myös hänen lähipiiriinsä ja asteittain siitä eteenpäin. Heinolan työvoimapalvelukeskuksen linjauksen mukaan, tuetun työllistämisen tavoitteena onkin henkilön työllistyminen lopulta avoimille työmarkkinoille sekä työllistetyn elämäntilanteen parantuminen pysyvästi (Heinolan kaupunki 2015a).

3 JYRÄNKÖLÄN SETTLEMENTIN TYÖLLISTÄMISTOIMINTA TUTKIMUSKOhteena

3.1 Case-yritys: Jyränkölän settlementti ry

Kohdeyritys on ”yleishyödyllinen yhdistys, joka edistää sivistyksellisin ja sosiaalisin toimin ihmisten pyrkimyksiä saavuttaa hyvä elämä ja elämänilo”. Se toimii settlementtihengen mukaisesti ja sen arvot ovat ”yhteisöllisyys, oikeudenmukaisuus, yksilön arvon tunnustaminen, hyvä elämä ja elämänilo”. (Jyränkölän settlementti 2015a.)

Jyränkölän settlementti ry on toiminut Heinolassa seitsemänkymmentäyksi vuotta koulutuksen, opetuksen, sosiaalisen toiminnan, nuorisotyön ja kehittämisprojektien hyväksi. Lastensuojelu- ja päihdetyötä Jyränkölä tekee koko Päijät-Hämeen alueella. Jyränkölän settlementin vapaaehtoistyö on vireää ja sen luoma saattohoitomalli sai Vanhustyön keskusliiton myöntämän Vuoden vanhusteko 2014 tunnustuksen. Jyränkölän settlementilla on myös ravintolatoimintaa. (Jyränkölän settlementti 2015a.)

Settlementti työllistää 125 kokoaikaista ja noin 150 osa-aikaista työntekijää eri yksiköissään. Opinnäytetyössä käsiteltävällä sosiaalisella työllistämistoiminnalla on historiaa jo aiempien hankkeiden muodossa ja työllistämistoiminta on kasvanut vuosittain. Vuosina 2014–2016 sitä toteutetaan Virtaa Työstä -hankkeena, jonka kohteina ovat pitkäaikaistyöttömät, osatyökykyiset, maahanmuuttajat ja nuoret. Jyränkölän settlementti hallinnoi kyseistä työllisyyspoliittisesti avustettavaa työllisyys Hanketta ja hankkii avustuksella ammattitaitoisia projektihenkilöitä ohjaamaan työttömiä, se voi ostaa heille tarvittaessa myös ulkopuolista koulutusta tai valmennusta (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015).

Jyränkölän settlementissa on myös nuorten työpajatoimintaa toteuttava Jyränkölän Mediapaja. Nuorten työpajatoiminnan tavoitteena on ”ehkäistä nuorta syrjäytymästä yhteiskunnasta, edistää nuoren elämänhallintaan liittyviä asioita, ohjata häntä koulutukseen ja auttaa häntä löytämään

polkuja työelämään” (Aluehallintovirasto 2015). Mediapajalla työskentelevät avustavat hankkeita ja Jyränkölän eri osastoja tuottamalla niille valokuvaus- ja videopalveluita sekä erilaisia painotuotteita, he ovat osallistuneet sosiaalisen median koulutuksiin apuopettajina ja asiakkaiden ATK-yksilöohjaajina. Mediapaja on merkittävä nuorisotakuun toteuttaja Heinolassa, vuonna 2014 se työllisti 45 nuorta.

Lisäksi Jyränkölän settlementin työllistämistoimintaa toteuttaa 2014–2016 Uraani- yrittäjäyysvalmennus, joka on Paikka Auki -nuorisotakuuohjelmaan kuuluva hanke. Se tarjoaa nuorille, pääasiassa 20-30 -vuotiaille valmentautujille mahdollisuuden tutustua tiimivalmennuksen kautta yrittämiseen kehittämällä omia tuotteita tai palveluja yhdessä asiakkaiden ja valmentajien kanssa. Valmennukseen voi osallistua TE-toimiston työkokeiluna ja sen aikana voi suorittaa starttirahaan vaadittavan yritysvalmennuksen. Samantyyppinen projekti osallistui aiemmin, luvussa 2.5, mainittuun Hong Kongissa tehtyyn tutkimukseen (Ho & Chan 2010).

Työllistämistoiminta on kasvanut vuosittain. Palkkatuettu jakso alkaa aina työkokeilulla, jotta voidaan varmistua työn soveltuvuudesta henkilölle. Työkokeilu voi sitten muuttua kuntouttavaksi työtoiminnaksi tai palkkatuetuksi työjaksoksi, joka toisinaan voi sisältää oppisopimuskoulutuksen. ELY-keskuksen mukaan vuonna 2013 Jyränkölän settlementti tarjosi palkkatuettua työtä tai työkokeiluja reilulle 50 henkilölle, joista tehdyn pakollisen seurannan mukaan lähes puolet sijoittui työmarkkinoille tai sai opiskelupaikan, noin 20 prosenttia palasi työttömyyteen tai heidän suunnitelmistaan ei ollut tietoa (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015). Vuonna 2014 118 nuorta ja aikuista sai työkokeilu-, palkkatuki- tai työharjoittelupaikan, heistä 74 prosentilla oli jatkosuunnitelma (Jyränkölän settlementti 2015a). Virtaa Työstä -projektin väliraportin mukaan vuoden 2015 tammi-syyskuussa Virtaa Työstä -projektin työllistetyistä 69 prosentilla oli jatkosuunnitelma.

Jyränkölän settlementti ry työllistää sekä yleishyödylliselle puolelle (kiinteistöt ja tupatoiminta) että elinkeinotoimintaan (ravintola- ja

asumispalvelut). Saatava palkkatuki voi yleishyödyllisessä toiminnassa olla maksimissaan ensimmäisen vuoden ajan 100 prosenttia 65 prosenttiseen työaikaan saakka ja 30 prosenttia toisen vuoden ajan. Elinkeinotoiminnan puolelle työllistettävistä voi ehtojen täyttyessä saada palkkakustannuksista puolet ensimmäisen vuonna, josta se sitten laskee seuraavan vuonna kolmeenkymmeneen prosenttiin. Tukijakso on enintään 24 kuukautta. Jyränkölän settlementti työllistää myös vähemmän kuin kolme sataa päivää työttömänä olleita.

Asiakasprosessit toteutetaan laajan yhteistyöverkoston kanssa, johon kuuluu muun muassa TE-toimisto, Työvoiman palvelukeskus, Heinolan kaupunki, oppilaitoksia, yrityksiä, muita alueen hankkeita, Kela ja vakuutusyhtiöitä. Hanke tekee tiiviisti yhteistyötä TE-toimiston ja työvoiman palvelukeskusten kanssa, yhteisenä päämääränä on luoda asiakkaalle edellytykset löytää jatkopolkuja, paikka työmarkkinoilta tai oppilaitoksesta (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015).

3.2 Haastattelujen teemat

Tutkimuksen teemoja oli kuusi. Niiden avulla haluttiin selvittää haastateltavien kokemuksia ja mielipiteitä työllistämistoiminnan vaikutuksista, vaikutusten laajuudesta ja painoarvosta.

Ensimmäinen teema oli haastateltavien taustatiedot: haastateltavan asema tai työtehtävä, työllistämisperuste, työaika ja työllistämisjakson kesto sekä haastateltavien ikä, sukupuoli, opiskelu- ja työhistoria ja kuinka he olivat ohjautuneet Jyränkölän settlementtiin töihin.

Toinen teema oli haastateltavien kokemus oman työnsä vaikuttavuudesta. Keneen kaikkiin heidän työnsä heidän omasta mielestään vaikuttaa? Mikä on tapahtunut muutos ja mikä sen aiheuttaa?

Kolmas teema käsitteli Jyränkölän settlementin työllistämistoiminnan laajuutta. Kuinka laajaan joukkoon ihmisiä vaikutukset ulottuvat, ovatko vaikutukset paikallisia vai olisiko toiminnalla merkitystä kansallisesti tai

jopa kansainvälisesti? Onko työllistämistoiminnalla kerrannaisvaikutuksia, jos on niin minkälaisia?

Neljäs teema selventää vaikutusten painoarvoa: mikä haastateltavien mainitsemista vaikutuksista on heidän mielestään kaikista merkityksellisin.

Viidennen teeman tarkoitus oli valottaa haastateltavien kokemusta tai muuten mielipidettä yhteiskunnan tuesta työllistämistoiminnalle. Mitä tai minkälaista he kokivat tuen olevan?

Kuudes teema oli termien ”tuottavuus” ja ”vaikuttavuus” määrittely haastateltavan mielestä. Tätä kysyttiin siksi, että käsitteiden ollessa vaikeita, vastaukset voisivat tuoda perspektiiviä muiden vastausten tulkintaan myöhemmässä vaiheessa. Jo aiemmin opinnäytetyössä on tullut esille se seikka, että paitsi yhteiskunnallisen yrityksen määritelmä myös vaikuttavuuden käsite ovat osittain epäselviä ja hahmottumattomia.

TAULUKKO 1. Tutkimuksen teemat

<i>TEEMA 1.</i>	<i>Taustatiedot</i>
<i>TEEMA 2.</i>	<i>Kokemus oman työn vaikuttavuudesta</i>
<i>TEEMA 3.</i>	<i>Jyränkölän setlementin työllistämistoiminnan vaikutusten laajuus</i>
<i>TEEMA 4.</i>	<i>Vaikutusten merkittävyys</i>
<i>TEEMA 5.</i>	<i>Yhteiskunnan tuki</i>
<i>TEEMA 6.</i>	<i>Tuottavuuden ja vaikuttavuuden määrittely haastateltavan mielestä</i>

3.3 Tutkimuksen toteutus

Taustatietoja Jyränkölän setlementin taloudesta selvitettiin heinä-syyskuun 2015 aikana vuoden 2014 toimintakertomuksesta ja tasekirjasta. Tietoja täydennettiin Jyränkölän toimitusjohtajalta ja Heinolan kansalaisopiston

rehtorilta sähköpostilla, viimeisiä lukuja varmennettiin vielä marras-joulukuussa 2015. Tietoja työttömyyden kustannuksista kartoitettiin Heinolan kaupungin työllisyyskoordinaattorilta, jota haastatteleamalla saatiin myös hänen näkemyksensä toiminnan vaikuttavuudesta. Haastatteluja tehtiin yhteensä yksitoista syys-lokakuussa 2015.

Haastattelututkimuksen näyte työllistetyistä valittiin Virtaa Työstä -projektin työllistettävistä niin, että se oli mahdollisimman heterogeeninen, samalla työllistämistoimenpiteissä olevaa joukkoa mahdollisimman hyvin edustava. Käytettävissä olevat resurssit vaikuttivat siihen, että Jyrängölän Mediapajan tai Uraani-yrittäjyysvalmennuksen työllistettävät rajattiin pois haastatteluista, sillä haastattelujen määrä olisi kasvanut liian suureksi. Hankkeen projektityöntekijöistä haastateltiin kaikki, projektipäällikkö ja kaksi projektiohjaaja, lisäksi Mediapajan koulutussuunnittelija.

Työllistettyjen ja työntekijöiden henkilökohtaiset haastattelut tehtiin Virtaa Työstä -projektin toimistolla ja kaksi haastattelua palveluasumisen yksikössä, joka oli kahden työllistetyn toimipiste. Logistisista syistä kaksi haastattelua tehtiin puhelimitse.

Haastattelut äänitettiin ja litteroitiin, jonka jälkeen ne lähetettiin tarkastettaviksi. Toisen puhelinhaastattelun äänitteessä oli häiriöitä, epäselvät kohdat käytiin haastateltavan kanssa puhelimitse läpi ja korjattiin. Haastatellut työntekijät tekivät pieniä korjauksia litteroituihin haastatteluihin, lähinnä selvensivät tai tarkensivat joitain kesken jääneitä lauseita tai sanoja. Sen jälkeen vastaukset luokiteltiin teemoittain. Aineistoa analysoitiin osittain jo haastatteluvaiheessa haastattelijan esittäessä tulkintoja tai tiivistelmiä haastateltavalle keskustelun kuluessa, jolloin haastateltavalla oli mahdollisuus korjata tai täydentää vastauksia. Varsinainen analyysi tehtiin luokitellusta aineistosta.

1.7.–30.9.2015 työjaksolla oli yhteensä 45 henkilöä, joista haastateltiin kuusi. Haastateltavat valittiin niin, että ne edustivat mahdollisimman totuudenmukaisesti ja kattavasti sen hetkisiä työllistettyjä iän, sukupuolen, työtehtävien ja muiden taustatekijöiden osalta. Haastattelut tehtiin

henkilökohtaisesti ja ne olivat kestoltaan noin 30 minuuttia. Haastatteluista ensimmäinen tehtiin puhelimitse 11.9., koska alkuperäinen haastatteluajankohta ei sopinut haastateltavalle, muut työllistettävät haastateltiin 18.9. Jyränkölän toimipisteissä (Virtaa Työstä toimisto ja palvelutalo Konsulinna). Haastatteluissa käytiin läpi ennalta määriteltyjä teemoja.

Haastattelussa käytiin läpi alaluvussa 3.3 käsitellyt teemat keskustellen. Haastattelija käytti keskusteluissa vaihtelevasti etukäteen mietittyjä avoimia kysymyksiä ja tukikysymyksiä.

Työntekijöistä haastateltaviksi valittiin Jyränkölän settlementin projektipäällikkö ja kaksi projektiohjaajaa sekä koulutussuunnittelija, jotka päivittäisessä työssään hoitavat työllistyiin liittyviä asioita ja ohjaavat heitä. Projektipäällikkö ja projektiohjaajat haastateltiin 16.9. Virtaa Työstä -projektin toimistolla ja koulutussuunnittelija 22.9. puhelimitse hänen kiireisen aikataulunsa vuoksi. Työntekijöiden haastattelut kestivät noin yhden tunnin lukuun ottamatta yhtä haastattelua, joka kesti puolitoista tuntia.

Työllistämistoiminnan asiantuntijana ja Jyränkölän settlementin yhteistyökumppanin, Heinolan kaupungin, edustajana haastateltiin Heinolan kaupungin työllisyyskoordinaattori Tero Auvista 16.10. Häneltä selvitettiin lähinnä taloudellisiin vaikutuksiin liittyviä asioita, mutta kysyttiin myös hänen kokemustaan toiminnan vaikuttavuudesta ja yhteistyöstä.

4 TALOUDELLISET JA SOSIAALISET VAIKUTUKSET

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Jyränkölän setlementin talous

Jyränkölän setlementin vuosi 2014 oli hyvä. Yhdistyksen kokonaistuotot olivat noin 8.5 miljoonaa euroa ja ne muodostuvat ostopalvelukorvauksista, erilaisista asiakasmaksuista sekä projekti- ja yleisavustuksista. Kokonaiskulut olivat noin 8,1 miljoonaa euroa. Tilivuoden tulos oli noin 360 000 euroa ylijäämäinen, hoivapalveluiden tuottojen ollessa selkeästi budjetoitua korkeammat uusien ostopalveluasiakkaiden ja kahden uuden pienryhmäkodin myötä. Yleishyödyllisen toiminnan ylijäämä oli 28 767 euroa.

Jyränkölän setlementti on merkittävä työllistäjä Heinolassa. Sen palveluksessa oli vuonna 105 (edellisenä vuonna 103) vakituista ja 258 (edellisenä vuonna 251) määräaikaista työntekijää. Henkilöstökulut olivat lähes 5,8 miljoonaa euroa, joista palkkojen ja palkkioiden osuus noin 4,5 miljoonaa euroa.

Jyränkölän setlementin talous on vakaa, eikä yhdistyksellä ole korollista vierasta pääomaa. Yhdistyksen omavaraisuusaste on erinomainen, 72,8 prosenttia ja se on parantunut edellisestä vuodesta noin neljä prosenttiyksikköä.

Edellä mainitut luvut on kerätty seuraavaan taulukkoon. Kaikki tiedot ovat peräisin Jyränkölän setlementti ry:n Tasekirjasta 31.12.2014 (Jyränkölän setlementti 2015b).

TAULUKKO 2. Jyränkölän talouden tunnuslukuja

JYRÄNKÖLÄN TALOUDEN TUNNUSLUKUJA (tuhatta euroa)	2014
Kokonaistuotot	8 437,5
Kokonaiskulut	8 145,4
Tilivuoden ylijäämä	360,0
• josta liiketoiminnan ylijäämä verojen jälkeen	331,6
• josta yleishyödyllisen toiminnan ylijäämä	28,7
Henkilöstökulut	5792,9
• joista palkat ja palkkiot	4589,6

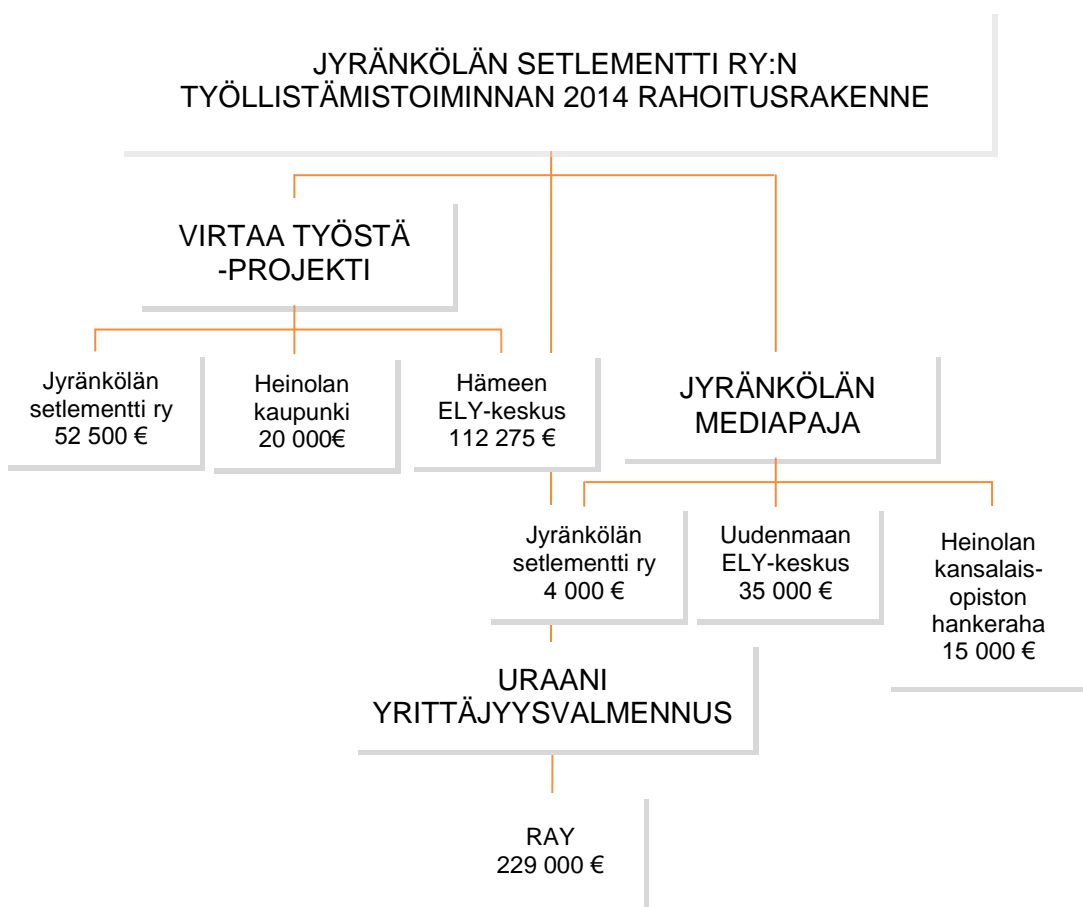
4.1.2 Työllistämistoiminnan rahoitusrakenne

Virtaa työstä -projektin rahoitus muodostui Hämeen ELY-keskuksen ja Heinolan kaupungin myöntämästä tuesta sekä Jyränkölän setlementin omasta rahoituksesta. ELY-keskuksen myöntämällä 112 275 eurolla (Hämäläinen 2015) katetaan projektityöntekijöiden palkkauksesta ja pienimuotoisesta koulutustarjonnasta koituvia kustannuksia. Heinolan kaupunki maksoi vuonna 2014 helmi-joulukuun välisenä aikana puolet toisen projektiohjaajan palkkauskustannuksista, 20 000 euroa. Vuonna 2014 Jyränkölä käytti omaa rahaa projektiin 52 500 euroa.

Jyränkölän Mediapajan rahoitus- ja työllistämisluvut ilmoitetaan erikseen omana kokonaisuutenaan. Mediapajan rahoitus tulee osittain opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön alaisen ja tässä tapauksessa Uudenmaan aluehallintoviraston myöntämän nuorten työpajatoiminnan valtionavustuksen, Nuorten Työpaja rahoituksen piiriin kuuluva tuki, jota on myönnetty 1.5.2014 - 30.4.2015 väliselle ajalle ja on 35 000 euroa. Jyränkölän setlementin omarahoitusosuus on noin 4000 euroa. Koulutussuunnittelijan ja yhden ohjaajan palkkakuluja katetaan myös Heinolan kansalaisopiston hanketoiminnan kautta. Heinolan kansalaisopiston rehtori Sirkka Suomen (2015) mukaan Mediapajan osuus on laskentatavasta riippuen noin 15 000 euroa. Mediapaja sai hankerahoitusta yhteensä noin 50 000 euroa.

Paikka Auki -nuorisotakuuohjelmaan kuuluvan Uraani-yrittäjyysvalmennushankkeen rahoitus tulee kokonaisuudessaan Raha-automaattiyhdistykseltä. Vuonna 2014 Uraani-hanke sai taloudellista tukea alkuperäistä budjettia (198 400 euroa) enemmän, yhteensä 229 000 euroa (Suomi 2015).

Jyränkölän setlementin työllistämistoiminta on kuvattu alla olevassa kaaviossa. Kuten siitäkin käy ilmi, Raha-automaattiyhdistys oli 2014 suurin yksittäinen rahoittaja 229 000 eurolla, ELY-keskuksilta saatiin yhteensä 147 275 euroa, Jyränkölän setlementti käytti omaa rahaa 56 500 euroa, Heinolan kaupunki tuki toimintaa 20 000 eurolla ja Heinolan kansalaisopiston hankkeiden kautta tukea saatiin arviolta 15 000 euroa. Koko rahoitus oli yhteensä 467 775 euroa.

KAAVIO 1. Työllistämistoiminnan rahoitusrakenne 2014

4.1.3 Työllistämistoiminnan taloudelliset vaikutukset Heinolan kaupungille

Heinolan kaupungin työllisyyskoordinaattori Tero Auvinen on tehnyt laskelmia työllisyyden kustannuksista. Laskennallisena lähtöarvona on työllisyyskoordinaattorin käyttämä yhden työttömän henkilön keskimääräinen kustannusvaikutus kaupungille. Summa on saatu jakamalla sakkomaksun määrä listalla olevien henkilöiden määrällä, joka on työtöntä kohden noin 415 euroa kuukaudessa. Loppukesästä-alkusyksystä Heinolan kaupungin sakkomaksut olivat 15000–17000 euroa kuukaudessa, koko vuoden maksukertymäksi työllisyyskoordinaattori arvioi noin 2 miljoonaa euroa. (Auvinen 2015.)

Seuraava laskelma demonstroi Heinolan kaupungin työmarkkinatuen maksuosuuden nettosäästön, joka kohdentuu vuosien 2015–2019 ajalle. Laskelmassa on otettu huomioon 21 henkilön työssäoloehdon täyttyminen Jyrängölän työsopimussuhteisen työllistämisen seurauksena tammi-syyskuussa 2015. Laskelmassa ei ole huomioitu Jyrängölässä kuntouttavan työtoiminnan piirissä tai työkokeilussa olevia eikä Heinolan kaupungille sijoitettuja henkilöitä.

Vuoden 2015 tammi-syyskuun välisenä aikana Jyrängölässä työllistettyinä olleiden, työssäoloehdon täyttäneiden, 21 henkilön laskennallinen säästö kahdentoista kuukauden työllistämisestä on Heinolan kaupungille noin 105000 €, minkä jälkeen asiakkaat siirtyvät ansiosidonnaiselle tai Kelan peruspäivärahalle, josta myöhemmin työmarkkinatuella. Yksilötasolla säästö on siis noin 5000 euroa työllistettyä kohden.

Työllistämisjaksoa seuraavan 23 kuukauden aikana henkilö on ansiosidonnaisella päivärahalla tai vaihtoehtoisesti Kelan maksamalla päivärahalla, jonka aikana laskelmassa käytetyn 21 työllistetyn osalta Heinolan kaupunki säästää yhteensä noin 200 000 euroa. Henkilöä kohden säästö on hieman alle 10 000 euroa.

Ansiosidonnaisen tuen jälkeen henkilö siirtyy työmarkkinatuella, jonka maksusta Kela vastaa kolmeensataan päivään asti. Säästö seuraavan neljäntoista kuukauden työmarkkinatuen kuntaosuuden maksuista Heinolan kaupungille on kyseisen 21 työllistetyin joukolla noin 120 000 euroa, joka yksilötasolla on vajaat kuusituhatta euroa.

Tämän ajan, yhteensä 49 kuukautta työllistetty on poissa kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen piiristä eli niin sanotulta sakkolistalta.

Säästöä koko aikana kertyy työllistetyistä lähes 430 000 euroa.

Laskentamallin mukaan yhden työllistämistoimenpiteessä olleen henkilön tuoma säästö kaupungille on noin 20 000 euroa. Kaupunki siis tukee projektia rahallisesti, mutta saa summalla aikaan merkittäviä säästöjä työmarkkinatuen kuntaosuuteen. Selvyyden vuoksi laskelma on esitetty alla olevassa excel-taulukossa.

TAULUKKO 3. Virtaa Työstä -projektin työsopimussuhteisen työllistämisen vaikutus työmarkkinatuen kuntaosuuteen, tammi-syyskuu 2015.

ALENTAA KUNNAN TYÖMARKKINATUEN OSUUTTA /EUROA				
Työllistetyt lukumäärä	Työllistämisjakso 12 kk	Ansiosidonnainen 23 kk	Työmarkkinatuki 14 kk (300 pv)	Yhteensä 49 kk
21	104580	200445	122010	427035
1	4980	9545	5810	20335

Taloudellinen vaikutus on myös Virtaa Työstä -projektin Heinolan talousalueelle tuoma ulkopuolinen hankerahoitus vuosina 2014–2016, jonka on myöntänyt Hämeen ELY-keskus. Vuonna 2014 hankerahaa Virtaa Työstä -projektiin saatiin 112 275 euroa. Projekti työllistää kokopäiväisenä projektipäällikön ja kaksi projektiohjaajaa, jotka organisoivat projektia ja osallistuvat kukin työhön valmennukseen. Hankerahaa käytettiin projektin työntekijöiden palkkaamiseen ja sillä maksettiin 2,5 henkilön palkkakulut Heinolan kaupungin osallistuessa rahoitukseen maksamalla puolet toisen projektiohjaajan

palkkakustannuksista. Huomioon tulee siis ottaa hankkeen työllistävä vaikutus myös muiden kuin palkkatuella työllistettävien osalta ja siten niiden kerryttämä verotulo Heinolan kaupungille. Yksilön suojan vuoksi tarkkoja lukuja ei ole tässä yhteydessä laskettu. Taloudellisiin vaikutuksiin voidaan myös lukea työntekijöiden palkan muuntuminen ostovoimaksi Heinolan talousalueelle.

Samalla periaatteella taloudelliseen vaikutukseen luetaan Mediapajan opetus- ja kulttuuriministeriön ja Uudenmaan aluehallintoviraston myöntämä Nuorten Työpaja rahoituksen piiriin kuuluva valtionavustus, joka on siis vuositasolla noin 35 000 euroa, jonka lisäksi Heinolan kansalaisopiston kautta tuleva hankeraha Mediapajalle on noin 15 000 €. Hankeraha Mediapajan toimintaan oli yhteensä 50 000 euroa. Lisäksi oli Raha-automaattiyhdistys myöntämä tuki Uraani-yrittäjyyssvalmennukselle, 229 000 euroa vuonna 2014. Kaikki hankerahat yhteenlaskettuna olivat 391 275 euroa.

4.2 Haastattelutulokset teemoittain

4.2.1 Haastateltavien taustatiedot

Ensimmäisen teeman mukaisesti kerättiin haastateltavien taustatiedot: haastateltavan asema tai työtehtävä, työllistämisperuste, työaika ja työllistämisjakson tai työsuhteen kesto sekä haastateltavien ikä, sukupuoli, opikelu- ja työhistoria ja kuinka he olivat ohjautuneet Jyräkölen settlementtiin töihin.

Työllistettävät

Työllistettävistä kaksi oli siistijöitä kiinteistön eri pisteissä, toinen tekee siivoustyön lisäksi muita kiinteistön tilajärjestelyjä ja sisustusta sekä on kirjoittanut projektiluontoisesti selkokieleksi työmääräyksiä ja työsuunnitelmia. Lisäksi oli tupaemäntä, joka ohjaa ja valvoo tuvan toimintaa, valmistaa tarjoilut ja hoitaa tuvan siisteyden, hän toimi ensin apuemäntänä. Haastateltavissa oli myös kiinteistönhuoltaja ja

keittiöapulainen, jonka tehtäviin kuuluu keittiötyöt ja tiskaus, esivalmistelu, ruoan annostelu ja avustus sekä Mediapajan IT-tukihenkilö. Hän toimii osana IT-palveluita, joiden tehtävä on tukea Jyränkölän toimintoja, vastata IT-järjestelmien käytettävyydestä ja tuesta. Hän avustaa asukkaita, talon omaa väkeä ja ulkopuolisia asiakkaita, jos tietokone rikkoutuu, nettiyhteyden kanssa on ongelmia tai ohjelmia pitää asentaa. Mediapaja laskuttaa palvelusta.

Työllistettävät työskentelivät neljästä seitsemään tuntia viitenä päivänä viikossa. Kaksi teki nelituntista päivää ja yhden työaika vaihteli kunnosta riippuen neljästä viiteen tuntiin, muut tekivät viisi-, kuusi- ja seitsemäntuntista päivää.

Työjaksot ovat alkaneet noin kuukauden mittaisella työkokeilulla. Neljä haastatelluista työllistetyistä oli haastatteluhetkellä palkkatuetulla jaksolla. Yksi jaksoista oli oppisopimus, jolloin palkkatukea saa koko kouluttautumisen ajan, muutoin palkkatuki myönnetään enintään kahdentoista kuukauden jaksoissa. Kaksi henkilöä oli parhaillaan työkokeilussa, joista toisen työllistämisyksikkö jatkaa kokeilun jälkeen todennäköisesti palkkatuella, toinen työkokeiluista toteutettiin terveyssyistä ja sillä kartoitettiin työkykyä, kyseinen jakso oli kuuden kuukauden mittainen. Kahdella työllistettävällä oli työkokeilun jälkeen seurannut kuntouttavan työtoiminnan jakso. Ne olivat kestoltaan yhden vuoden ja kaksi kuukautta sekä kaksi vuotta ja kolme kuukautta. Pisimmät kaksi työllistämisyksikköä olivat kehittyneet työkokeilusta kuntouttavan työtoiminnan kautta palkkatuetuun työhön. Ne olivat yhteensä, vielä jäljellä oleva aika mukaan lukien, kolme vuotta ja kolme kuukautta sekä kaksi vuotta ja viisi kuukautta.

Työllistettävät edustivat kaikkia ikäluokkia melko tasaisesti, he olivat 23-59-vuotiaita (23, 27, 32, 44, 55, 59). Haastateltujen keski-ikä oli 40 vuotta. Haastatelluista neljä oli naisia ja kaksi miestä.

Työllistettävien opiskeluhistoria käsitti visuaalisen markkinoinnin, sisustus- ja somistusopintoja, keskenjääneet suurtalouskokin opinnot, peruskoulun

ja tietoliikenneasentaja opinnot. Osa haastatelluista ei kommentoinut koulutusta mitenkään tai toteamalla, että niistä on pitkä aika. Yhdellä oli meneillään toimitilahuoltajan opinnot oppisopimuksella.

Kolme työllistettyä oli aiemmin ollut siivoustyöntekijöitä, joista yksi parhaillaan osatyökyvyttömyyseläkkeellä ja yksi alaa vaihtava kokki, joka oli aiemmin ollut työharjoittelussa Jyrängön setlementissä. Yksi työllistetyistä oli rekankuljettaja ja ennen jaksoa pitkäaikaistyötön. Yksi oli ollut leipomossa laitospöytä-apulaisena.

Kolme työllistettävistä oli ohjautunut Jyrängön TE-toimiston kautta, kaksi oli ottanut yhteyttä itse saatuaan tiedon koulusta tai uravalmennuskurssilta. Yhdelle työllistettävistä lääkäri oli ehdottanut työkokeilua Jyrängössä. Kaikkia työllistämiskausia edeltää TE toimiston päätösprosessi työllistämistuesta. Työllistettävien taustatiedot on kerätty seuraavaan taulukkoon.

TAULUKKO 4. Työllistettävien taustatiedot

TYÖLLISTETTÄVIEN TAUSTATIEDOT	
Työtehtävä	<ul style="list-style-type: none"> • (2) siistiä • tupaemäntä • kiinteistönhuoltaja • keittiöapulainen • IT-tukihenkilö
Työtunnit/päivä	<ul style="list-style-type: none"> • (2) 4 h • 4-5h • 5 h • 6 h • 7 h
Työpäivää/viikko	<ul style="list-style-type: none"> • (6) 5 pv
Työllistämisperuste	<ul style="list-style-type: none"> • (4) palkkatuella, joista (1) oppisopimus, edeltävä jakso: <ul style="list-style-type: none"> ○ (2) kuntouttava työtoiminta, työkokeilu ○ (2) työkokeilu • (2) työkokeilussa

Ikä/vuotta	<ul style="list-style-type: none"> • 32 • 55 • 44 • 59 • 27 • 23
Sukupuoli	<ul style="list-style-type: none"> • (4) nainen • (2) mies
Työhistoria	<ul style="list-style-type: none"> • (3) siivoustyöntekijä/(1) pesulatyöntekijä • kokki (alanvaihtaja) • rekan kuljettaja • laitoshmiehen apulainen
Opiskeluhistoria	<ul style="list-style-type: none"> • tietoliikenneasentaja • toimitilahuoltajan tutkinto oppisopimuksella meneillään, visuaalisen markkinoinnin, sisustuksen ja somistuksen opintoja • suurtaloukskokin opinnot, jääneet kesken • peruskoulu • opiskeluista pitkä aika
Mitä kautta ohjautui Jyränselkään?	<ul style="list-style-type: none"> • (3) TE toimisto → (1) Heinolan kaupungin työnohjaaja • (2) kysyi itse: tieto koulusta, uravalmennuskurssilta • (1) lääkäri suositteli

Työntekijät

Haastateltavat olivat Virtaa Työstä -projektin projektipäällikkö ja kaksi projektiohjaajaa, joista toinen toimii Heinolan kaupungin yksiköissä, sekä Mediapajan vastuuhjaaja, joka toimii yksilövalmentajana ja on virallisesti koulutussuunnittelija. Projektiohjaajat toimivat työhönvalmentajina, sopivat tapaamiset ja ovat mukana työkokeilussa sekä palkkatuen hakuprosessissa. Kaupungin/Virtaa työstä -projektiohjaajan työ on perustettu vahvistamaan yhteistyötä Heinolan kaupungin kanssa. Hän toimii kaupungin yksiköissä työparinaan kaupungin työhönvalmentaja, haastattelee hakijoita, hankkii tietoa kaupungin piilotyöpaikoista, etenkin miehille soveltuvista lisäpaikoista, joihin voisi sijoittua, jos se tukee henkilön omaa suunnitelmaa. Työparinsa kanssa he selkeyttävät

kaupungin toimintamallia ja varmistavat, että työpaikoilla on tarvittava tieto työkokeilusta ja palkkatuesta, ettei informaatio jää vain yleiselle tasolle.

Työntekijöiden koulutus- ja työtaustat olivat jokseenkin tehtävänmukaisia. Haastateltavat olivat koulutukseltaan: hotellivirkailija, joka oli käynyt matkailu- ja markkinoinnin eri koulutuskokonaisuuksia; siivoustyön ohjaaja; lasten ohjaaja; yhteiskuntatieteiden maisteri pääaineena sosiologia, jolla oli lisäksi opettajaopinnot.

Työntekijöiden aiempi työkokemus oli tullut palveluammateissa, projektiohjaajana ja projektipäällikkönä matkailumarkkinoinnin esimieskoulutus- ja aamiaismajoitusprojekteissa; päiväkodissa ja lastensuojelutyössä nuorisokodissa; lastenkodissa ja nuorisokodissa; avoimen yliopiston verkko-opintojen kehitystyössä ja Päijät-Hämeen verkko-opistossa verkkopedagogiikan parissa. He olivat toimineet Jyränkölän settlementissa vuodesta 2001, 2003, 2007 ja 2012, kukin ensin muissa töissä.

4.2.2 Kokemus oman työn vaikuttavuudesta

Haastatteluissa tiedusteltiin haastateltavien kokemusta oman työnsä vaikuttavuudesta. He arvioivat keneen kaikkiin heidän työnsä vaikuttaa ja pohtivat, mikä on muutos seurauksena toiminnasta.

Työllistettävät

Työllistettävät mielsivät pääsääntöisesti työnsä vaikuttavan ensisijaisesti Jyränkölän asukkaisiin ja yleisesti kaikkiin: ympäristöön, yhteisöön ja muihin työntekijöihin. Eniten he kokivat tekemänsä työn vaikuttavan ympäristön viihtyisyyteen ja ihmisten viihtyvyyteen huolehtimalla siisteydestä, samalla edistäen terveyttä. Kanssakäymisestä asukkaiden kanssa mainittiin, että se voi olla päivän ainoa kontakti vanhukselle, työllistetty lieventää yksinäisyyttä ja tuo positiivisuutta sekä kohottaa vanhusten mielialaa tai että hänen työnsä helpottaa asukkaiden elämää ja muiden työntekijöiden töitä. Esille tulivat myös positiivinen vaikutus

ihmisten näkemykseen matalan arvostuksen aloista ja IT-palveluiden positiivinen taloudellinen vaikutus Mediapajan talouteen.

”Ne saa sen ruokansa ja on positiivisia ja se on ehkä päivän ainoa kontakti, voi olla jollakin se, että vie niitä ja juttelee niitä-näitä, säästä ja jostain muusta vastaavasta. Ne tulee tosi hyvälle tuulelle.”(Työllistetty E 2015)

”...miten on ammattialoja tosi mielenkiintoisia ja vaihtelevia ja miten niistä voidaan räätälöidä työntekijän persoonan näkönen ala. Ei pidä olla niin putkikatseinen. Lapset sanoo, että ootko sä äiti siivooja ja mä luettelen kymmenen ammattia ja sanon, että mä oon niitä kaikkia.” (Työllistetty A 2015)

Haastatteluissa tuli ilmi, että suurin osa työllistettävistä koki voivansa vaikuttaa positiivisesti työhönsä ja sen sisältöön. Määrällisesti enemmistö koki, että voi vaikuttaa ”paljon” tai ”hyvin vapaasti”. Yksi haastatelluista koki voivansa vaikuttaa ”jonkin verran” ja yksi oli sitä mieltä, että ”tehtävät annetaan, ei kai siihen voi vaikuttaa”.

Ne jotka kokivat voivansa vaikuttaa, kertoivat pystyvänsä aikatauluttamaan tehtävänsä pakollisten töiden puitteissa, jopa valitsemaan ja suunnittelemaan osan työtehtävistään: sisustus- ja kunnostustyöt, yleisen viihtyvyyden parantaminen, tuvan tarjooma ja ohjelma. Työtapa ja työjärjestys olivat oman harkinnan mukaisia. Työllistettävät pystyivät vaikuttamaan työnsä laatuun ja työtehoon sekä omaan joustavuuteensa.

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että työhön perehdytys on ollut hyvää, vaikka kaksi heistä ei omasta mielestään juurikaan tarvinnut perehdytystä ikänsä ja kokemuksensa sekä tehtäviensä luonteen vuoksi. Työllistettävien mielestä ohjaajat ovat hyviä ja osaavat lukea ohjattaviaan, antavat paljon henkilökohtaista ohjausta ja ovat helposti lähestyttäviä. Myös työllistettävien erityistarpeet ovat tulleet hyvin huomioitua, esimerkiksi Työllistettävä A:n tapauksessa on huomioitu, että hän on erityisoppija. Kaikki työmääräykset annetaan yksinkertaisina ja kirjallisina, työllistetyt haasteita on käytetty vahvuutena ja ne ovat johtaneet osittain omiin työtehtäviin. Hän on projektiluontoisesti kirjoittanut työmääräyksiä

uudestaan selkokielisiksi, palvelemaan myös muita erityisoppijoita ja maahanmuuttajia.

Ammatillisiin valmiuksiin ei neljän työllistettävän mielestä ollut tullut suurtakaan muutosta, paitsi Työllistettävä F:n, joka piti muutosta suurena. Hänen kohdallaan valmiudet asiakaskontakteissa olivat parantuneet ja kokemus on muokannut myös hänen persoonaansa sosiaalisemmaksi. Muutokseen hän katsoi vaikuttaneen työkokemuksen, poistumisen mukavuusalueelta ja päivittäisen kanssakäymisen ihmisten kanssa. Työllistettävä A koki itsevarmuutensa ja aloitekykynsä kohentuneen, koska on voinut työskennellä ja oppia ilman epäonnistumisen pelkoa ja oppisopimuksen vuoksi 30 prosenttia opinnoista on lähiopiskelua koulussa työn ohella. Työllistettävä E ei kokenut suurta muutosta ammatillisissa valmiuksissaan, mutta hänen kouluttautumismotivaationsa oli herännyt.

Työllistymisjakso on vaikuttanut haastateltaviin henkilökohtaisella tasolla positiivisesti. Työllistetty D pitää vaikutuksia kauaskantoisina ja työllistetty F arvosti sitä, että työn kautta löytynyt pysyvä rytmi elämään, kiinnekohta. Puolet piti vaikutusta talouteen positiivisena, toinen puoli ei niinkään. Aktiivisuuden ja liikunnan lisääntyminen koettiin hyväksi, samoin työn lisäämä sisältö elämään ja sosiaaliset kontaktit. Seuraavassa taulukossa on poimintoja vaikutuksista työllistettävien talouteen, terveyteen ja muuhun hyvinvointiin.

TAULUKKO 5. Vaikutukset työllistettävien talouteen, terveyteen ja muuhun hyvinvointiin

TALOUTEEN	<ul style="list-style-type: none"> • (3) tuettu palkka suurempi kuin työmarkkinatuki: saa enemmän rahaa kuin kotona ollessa; huomattavan suuri ero; saa palkkaa ja soviteltua päivärahaa • (2) 9 euroa/työpäivä • ehkä huonoin puoli: opiskelun takia talous tiukalla
TERVEYTEEN	<ul style="list-style-type: none"> • (2) positiivisia vaikutuksia henkiseen hyvinvointiin: on hyvä olla; on terve ja työkykyinen, taustalla masennus ja pitkä kuntouttava työtoimintajakso • haluaa säilyä aktiivisena, vaikka väsy välillä • saa liikuntaa ja raitista ilmaa • ei vaikutusta
MUUHUN HYVINVOINTIIN	<ul style="list-style-type: none"> • (4) sisältää elämään: eroaa kotiaskareista; on jotain tekemistä sen sijaan, että olisi vain kotona; on tekemistä ja pääsee pois kotoa • (2) oma hyvinvointi: pitää työstään; työ tuo iloa, elämän myönteisyyttä • sosiaaliset taidot ja anti henkisellä puolella merkittävä • tykkää opiskella ja oppia uutta • uusi heinolalainen, ei sosiaalista verkostoa, työyhteisö tärkeä → yksinäisyyden ehkäisy: tukiverkko, tutustunut uusiin ihmisiin, uusia ystäviä • hyvä palaute kasvattaa työmotivaatiota • jos olisi vain kotona, kokisi taantuvansa

"...ihminen on luotu sitä työntekoa varten." (Työllistetty B 2015)

Neljä kuudesta haastatellusta koki mahdollisuutensa työllistyä paremmiksi. Työllistetty A uskoi työllistävänsä 90 prosenttisesti vuoden sisällä. Kaksi työllistetyistä mainitsi, että Jyränkölän settlementti on hyvä referenssi seuraavaa työpaikkaa hakiessa. Kaksi heistä toivoi, että työpaikka avautuisi Jyränkölästä, mutta uskoivat työllistävänsä muuallekin. Työllistetyt E ja F kokivat työn varmentaneen alan valintaa ja Työllistetty E kertoi, että hän joko hakee kouluun tai jatkaa mahdollisesti Jyränkölässä oppisopimuksella, jos ei työllisty muuten. Työllistetty F seuraa aktiivisesti työmarkkinoita, toiveena löytää pysyvä työpaikka.

"Kun sanon, että oon siellä ollut, niin kyllä ne tietää, että oon ainakin saanu riittävän opetuksen ja on tietyt näkemykset" (Työllistetty A 2015)

lökkäimillä kahdella haastateltavalla ei ollut suuria odotuksia tulevaisuuden suhteen. Työllistetty D:llä oli luvassa palkkatuettu jakso työkokeilun jälkeen ja sitten hän oli sitä mieltä, että joutuu työttömänä odottamaan eläkettä, vaikka muutama vuosi olisi aikaa tehdä työtä. Haastateltava B koki, että hänen työkontonsa saattaa rajoittaa työnsaantimahdollisuuksia, mutta olisi valmis tekemään kevyttä työtä oman kuntonsa rajoissa. Haastateltava C toivoi osa-aikaista siivoustyötä, joka olisi pidempiaikainen. Työskentely Jyränkölässä koettiin niin mukavaksi, että useampi olisi toivonut työpaikan löytyvän tulevaisuudessa sieltä.

Työntekijät

Kaikki työntekijät arvioivat työnsä vaikuttavan heihin itseensä, omaan henkiseen kehitykseen. Kaikki kokivat työn olevan ajoittain raskasta mutta antoisaa. Työ vaikutti heidän kokemuksensa mukaan myös suoraan asiakkaisiin eli tässä yhteydessä yksittäisiin työllistettäviin ja välillisesti heidän lähipiiriinsä. Suurin osa työntekijöistä ajatteli työnsä vaikuttavan muihin työntekijöihin tai kaikkiin Jyränkölässä. Lisäksi mainittiin vaikutus kokonaistyöttömyyteen ja suvaitsevaisuuden lisääntymiseen.

”...mä en olis tänä päivänä minä, jos en olis töissä settlementissä.” (Työntekijä 1 2015)

*”...oma nuppi ja oma pääkoppa ja oma elämä lähes pakko olla kunnossa, että tällästä jaksaa tehdä. Tää on paikka paikoin niinku tunnekuormana helvetin raskas.”
(Työntekijä 4 2015)*

Työntekijöiden haastatteluissa tuli vahvasti esille vaikutus asiakkaiden henkiseen kasvuun ja psykologiset vaikutukset yksilötasolla. Minäpystyvyyttä, eheytymistä, toivon ja henkisen pääoman lisääntymistä sekä itsetunnon vahvistumista pidettiin tärkeinä vaikka jakson jälkeen ei työllistyisikään. He arvioivat työnsä vaikuttavan asiakkaan jatkopulun, opiskelu- tai työpaikan, löytymiseen sekä heidän henkinen valmiutensa kehittymiseen sellaiselle tasolle, että he suoriutuvat niistä.

Vaikutusten koettiin vahvasti olevan lähtöisin työllistettyjen aidosta kohtaamisesta ja heidän sisäisestä vahvistamisestaan. Maahanmuuttajien suomenkielen ja kulttuurin koulutus on avannut näkökulmaa ihmisenä olemiseen. Tapa tehdä työtä Jyränkölässä edistää vertaisoppimista, kun lähiohjaajat, pitkäaikaistyöttömät ja opiskelijat tekevät yhdessä työtä.

Työntekijät olivat sitä mieltä, että heillä oli suuri valta vaikuttaa työhönsä ja sen sisältöön. Työntekijä 2 mainitsi, että voi vaikuttaa työhönsä tietyissä raameissa, niiden tavoitteiden puitteissa, joihin kaikki ovat sitoutuneet. Myös vastuu rajojen vedosta työtehtävien ja oman jaksamisen suhteen oli osittain määritelty, mutta päävastuu heillä itsellään. He kokivat saavansa siihen vertaistukea kollegoilta ja esimiehiltä. Omien tehtäviensä hoidon ja työllistettävien suhteen heillä oli valtaa, mutta he kokivat myös suurta vastuuta niistä. Tilanteiden ja työntekijöiden vaihtuvuus loi haasteita, mutta myös mahdollisuuksia vaikuttaa. Työntekijät pyrkivät aktiivisesti kehittämään työllistämistoimintaa ja yhteistyötä Heinolan kaupungin kanssa.

Työntekijät kokivat kykenevänsä vaikuttamaan koko organisaation päätöksen tekoon jossain määrin, virallisesti ja epävirallisesti. Virtaa Työstä -projektin ja Mediapajan vetäjät pystyivät luonnollisesti vaikuttamaan muita työntekijöitä enemmän, he pystyivät vaikuttamaan työllistämistoiminnan sisältöön myös, koska osallistuivat hankkeiden suunnitteluun. Yksi haastatelluista oli myös laajennetussa johtoryhmässä. Työntekijä 1:n mukaan suuret linjaukset tehdään johtoryhmässä, mutta pienemmistä asioista henkilökunta voi tehdä päätöksiä melko itsenäisesti. Keskustelukulttuuri oli työpaikalla hyvä ja työntekijät kokivat tulevansa kuulluiksi, minkä koettiin lisäävän työssä viihtymistä.

Yhteistyökumppani

Kaupungin edustajana haastateltu työllisyyskoordinaattori koki, että yhteistyö Jyränkölän kanssa on tuonut lisää työllistämipaikkoja ja se on vaikuttanut paitsi työllisyysenhoidon asiakkaisiin myös työllisyysenhoidolliseen ilmapiiriin, alueelliseen työttömyysprosenttiin ja

kaupungin työmarkkinatuen omavastuuosuuksiin. Hänen työnsä työllisyydenhoidon asiantuntijana ja tiedottajana oli tuonut myös poliittiseen päätöksentekoon lisää näkemystä toiminnan hyödyllisyydestä ja vähentäneen hyötyjen kyseenalaistamista. (Auvinen 2015.)

Tavoitteiden asettamisesta keskusteltaessa hän kertoi, että kaupunki on edustettuna Virtaa Työstä -projektin ohjausryhmässä, jossa käydään asioita läpi, mutta kaupunki ei varsinaisesti halua olla asettamassa tavoitteita Jyränkölän settlementin työllistämistoiminnalle. Kaupungille riittää, että päärahoittajan asettamat tavoitteet toteutuvat. (Auvinen 2015.)

4.2.3 Työllistämistoiminnan vaikutusten laajuus

Työllistettävien haastattelut keskittyivät enemmän heidän omaan kokemukseensa työllistämistoiminnasta, työntekijöiden haastatteluissa luodattiin heidän näkemystään työllistämistoiminnan laajuudesta. Tämän teeman yhteydessä pohdittiin myös työllistämistoiminnan vaikutusta kilpailuun. Tätä teemaa sivuttiin myös kaupungin työllisyyskoordinaattorin haastattelussa.

Työntekijät

Työntekijät arvioivat, että työllistämistoiminnan vaikutus on melko laajaa ja moniulotteista. Se vaikuttaa paitsi työllistettäviin, myös Jyränkölän asiakkaisiin ja asukkaisiin. Ikähaarukkin oli laaja, aina syntymättömästä lapsesta noin sata vuotiaaseen asukkaaseen asti.

Työllistämistoiminta vaikuttaa työttömiin monenlaisista taustoista. Vuosien varrella heidän joukossaan on ollut kaiken ikäisiä miehiä ja naisia, maahanmuuttajia, mielenterveyskuntoutujia ja joillain on saattanut olla fyysisiä työrajoitteita. Osa työllistettävistä on ollut koulutettuja, osalla on vielä muotoutumattomat tulevaisuudensuunnitelmat. Työllistetyistä suuri osa on kuitenkin pitkäaikaistyöttömiä tai heillä on jokin työn tekemistä rajoittava tekijä. Mediapaja toteuttaa nuorisotakuuta työllistämällä nuoria. Työntekijä 2 toi esille hyvänä asiana aiemmin luvussa 3.1 mainitun seikan, että työllistämistoiminnan edellytyksenä ei ole jo kolme sataa päivää

jatkunut työttömyys, niin kuin kuntasektorilla on rajattu, vaan katsotaan työllistettävän kokonaistilannetta.

Kaikki työntekijät mainitsivat työllistämistoimenpiteiden vaikuttavan yksilötasolla asiakkaan (työllistettävän) henkilökohtaiseen elämään, hänen lähipiiriinsä ja perheeseensä. Joidenkin kohdalla vaikutus kattaa loppuelämän, parantunut elämän laatu nostaa ihmistä monella tasolla ja ehkäisee mahdollista syrjäytymistä. Haastateltavien mielestä työllistämistoiminta vaikuttaa asiakkaiden terveyteen, henkiseen hyvinvointiin ja taloudelliseen tilanteeseen positiivisesti. Tämän seurauksena he eivät ole tai heistä ei tule terveystoimen ja sosiaalitoimen asiakkaita. Perheissä vanhempien lisääntynyt henkinen hyvinvointi, kohentunut taloudellinen tilanne ja heidän antamansa esimerkki aktivoi ja suojaa myös lapsia ja nuoria syrjäytymiseltä. Myös nuorten työllistämistoiminta vaikuttaa nuorten nykyisen elämän ja tulevaisuuden jatkopolkujen lisäksi koko perheeseen ja heidän ystäväpiiriinsä. He toivat esiin myös vaikutuksen työyhteisöön, työllistämistilastoihin ja sitä kautta kaupungin työmarkkinatuen omavastuuosuuteen.

Työllistettävien taloudellisen tilanteen pienenkin parantumisen koettiin mahdollistavan palveluiden käyttämisen ja sitä kautta vaikuttavan koko kaupungin vireyteen ja taloudelliseen tilanteeseen. Haastateltujen työntekijöiden mielikuva työllistämistoiminnan vaikutuksista kaupungissa olevan ostovoiman lisääntymiseen ja verotuloihin oli merkittävä. Työntekijät kokivat Jyränkölän settlementin työllistämistoimin olevan laajuudessaan uraa uurtavaa settlementtien keskuudessa. He pitivät kasvavaa työllistettyjen määrää ja työllistämistoiminnan euromääräisiä vaikutuksia vaikuttavina.

Maantieteellisesti vaikutus ulottui paitsi omaan kuntaan myös lähikuntiin, sillä työllistämistoimintaa ei ole rajattu vain oman kunnan asukkaisiin vaan heitä on ollut myös Hartolasta, Sysmästä ja Lahdesta.

Vaikutuksista puhuttaessa nousi esille myös yhteiskunnallisen vaikuttamisen monikanavaisuus, Jyränkölän settlementin

työllistämistoiminnan näkyvyys mediassa ja sitä kautta sen rooli paikallis-, mielipide- ja yhteiskunnallisena vaikuttajana. Virtaa Työstä -projektista ja Mediapajasta on tehty lukuisia lehtijuttuja ja osittain tarinoita on nostettu omille kotisivuille ja Facebook-sivuille. Jyränkölän Mediapajalla on tartuttu kipeisiin aiheisiin, kuten koulukiusaamiseen, esimerkiksi Kohtaamisia produktion osana tehdyllä Koulukiusaaminen sattuu -videolla on ollut Youtube:ssa noin 5600 katsojaa (Jyränkölän Mediapaja 2015). Verkkovierailujen tilastoja seurataan, sivustoilla kävijöitä on ollut eripuolilta Suomea, myös ulkomailta.

Osana haastatteluja tiedusteltiin työntekijöiden näkemystä siitä, minkälaista vaikutusta työllistämistoiminnalla oli heidän mielestään alalla vallitsevaan kilpailuun. Työntekijä 2 tähdensi, että työllistettäviä ei käytetä, eikä tule käyttää, korvaamaan toiminnan turvaamiseen tarvittavaa työvoimaa, joten se ei vääristä kilpailua. Mediapajaa perustettaessa oli tehty kartoitusta alalla vallitsevasta tilanteesta, jotta ei ”vietäisi yrittäjältä leipää”. Nykyinen toiminta koettiin ennemminkin yhteistyöksi alan yrittäjien kanssa ja rooli alihankkijaksi isommissa produktioissa, sillä julkisiin kilpailutuksiin oli mahdotonta osallistua, koska ne pääsääntöisesti olivat liian isoja Mediapajan yksin toteutettavaksi. Kilpailutilanteesta ja julkishankintojen kilpailutuksissa myös Työntekijä 1 mainitsi toivovansa, että sosiaalinen työllistäminen olisi yleisemmin yksi kriteereistä. Mahdollista se onkin, kuten alaluvussa 2.4.2 on mainittu kohdassa Kilpailutus ja positiiviset hankintapäätökset. Työntekijä 4 ei pitänyt nykyistä kilpailutusmallia hyvänä ja toivoi, että kilpailutuksissa tunnustettaisiin myös toiminnan eettisyys. Kukaan haastatelluista ei osannut nimetä varsinaista kilpailijaa.

”Lisää vaan toimijoita, että sitten voidaan kaikki pikkasen tehdä jotain sellasta profilointia, ettei tehdä kaikki samanlaista, vaan on erilaisia työpajoja, missä he voi tehdä jotain ja voidaan pikkasen jaotella sitä väkimäärää. Olis ihan tervettä, että tulis lisää, työttömiä on kuitenkin aika paljon.” (Työntekijä 2 2015)

Lisäksi Työntekijä 4 halusi nostaa esille sen seikan, että ”Jyränkölä on keskeinen taho luomassa ja ylläpitämässä tietynkaltaista sosiaalista pääomaa eli hyviä yhteisöllisiä piirteitä”, joka puolestaan tukee välillisesti tai suoraan monia yksilöitä. Näillä hyvillä yksilö-yhteisövaikutuksilla myös edesautetaan talouden sujuvuutta ja talouden kehittymistä. Edellä mainittu on yhteneväinen Tykkyläisen blogi-kirjoituksessaan esittämän ajatuksen kanssa, joka mainittiin alaluvussa 2.4.2 kilpailukyvyistä puhuttaessa.

Yhteistyökumppani

Asiantuntijana haastateltu Heinolan kaupungin työllisyyskoordinaattori oli myös sitä mieltä, että Jyränkölän setlementin harjoittama työllistämistoiminta on merkittävää ja mainitsi setlementin olevan Heinolan kaupungin jälkeen toiseksi suurin alueellinen toimija välityömarkkinoilla. Auvisen mielestä Jyränkölän toiminta vaikuttaa yleiseen työllisyydenhoidolliseen ilmapiiriin. Hän oli sitä mieltä, että Jyränkölän työllistämistoiminnan loppuminen aiheuttaisi selkeän piikin mittareissa, sakkomaksuissa ja työttömyysprosentteissa. Myös hän toi esiin toiminnan kaksi puolta, inhimillisen ja taloudellisen puolen: ihmisten elämänlaadun parantumisen, motivoitumisen ja positiiviset vaikutukset terveyteen sekä niiden näkymisen sosiaali- ja terveystoimen vähentyneinä kuluina. Henkilön kyky hankkia elantonsa omalla työllään vaikuttaa positiivisesti itsetuntoon ja omanarvontuntoon. Merkitystä toki on myös ansiotyöstä saatavalla ylimääräisellä rahalla, joka virkistää alueellista yritystoimintaa ja palveluntarjontaa, vaikkakin summat välityömarkkinoilla ovat harvoin sinänsä merkittäviä.

Keskusteluissa hän mainitsi positiivisena seikkana sen, että työllistettyjen aktiivisuus työmarkkinoilla lisääntyy työllistämistoimenpiteen aikana, mutta jos sen ylläpitämiseksi ei tehdä mitään, innokkuus laantuu hyvin pian entiselle tasolle, joten siihen kiinnitetään vastaisuudessa kaupungin taholta enemmän huomiota. (Auvinen 2015.)

Virkansa puolesta työllisyysasioiden hoito kiinnosti myös ympäristökunnissa. Aktivointiasteita mitattaessa on Heinola pahimmillaan ollut kolmanneksi viimeisenä, josta se on sittemmin noussut. Tavoitteena olisi nousta Päijät-Hämeessä keskivertoa paremmaksi, mahdollisimman korkealle sijalle. Heinolan panostaminen omaan ja Jyränkölän settlementin työllistämistoimintaan vaikuttaa ilmapiiriin viestittämällä kuntalaisille ja muille tahoille, että työllisyyden hoito ja työmarkkinatuen kuntaosuuden pienentäminen otetaan vakavasti. Myös muut kaupungit ovat osoittaneet kiinnostusta Heinolan työllisyyden hoito ja säästöjen laskenta mallia kohtaan.

Kilpailijoiksi voisivat Auvisen mukaan lukeutua työvoimavuokrausta tai työvalmennusta tarjoavat yritykset, mutta kohderyhmän ja työllistettävien tarvitseman tuen määrän ja laadun vuoksi koettiin, että saatu hyöty tai kilpailuetu työllistämistuista olisi satunnainen ja pieni. Myös hän koki työvoiman vuokraukseen ja urapolkupalvelun tarjoamiseen keskittyvät yritykset enemmänkin yhteistyökumppaneiksi. Huomionarvoista kuitenkin on, että rakentamalla työllisyysyksikköä henkilöstöpalvelujen sisään Heinolan kaupunki itse hankkii osaamista työvalmennukseen ja työvoimanvuokraukseen.

4.2.4 Vaikutusten merkittävyys

Neljäs teema selventää vaikutusten painoarvoa: mikä haastateltavien mainitsemista vaikutuksista on heidän mielestään kaikista merkityksellisin. Lisäksi tiedusteltiin, mitä merkitystä sillä on, että Jyränkölä on yhteiskunnallinen yritys.

Työllistetyt

Merkitykseltään suurimmaksi työllistetyt kokivat sosiaaliset kontaktit ja oman henkisen hyvinvoinnin. Työllistettyjen mielestä tärkeintä oli/tärkeimpiä olivat:

- ihmiset ja sosiaaliset kontaktit.

- sosiaalisuus, päivittäinen kanssakäyminen ihmisten kanssa on muuttanut ihmisenä, ”oli ennen introvertti”.
- ”mahdollisuus päästä tekemään töitä ja sosiaaliset kontaktit”.
- henkinen hyvinvointi, ”että on hyvä olla, on terve ja työkykyinen”.
- oma hyvinvointi, pitää työstä.
- tavoite jatkaa koulu loppuun.

Tiedusteltaessa mitä merkitystä sillä on, että Jyränkölän settlementti on yhteiskunnallinen yritys, työllistettyjen mielestä oli hienoa, että toiminta liittyy auttamiseen. Puolet heistä ajatteli sillä olevan merkitystä ja toinen puoli ei osannut sanoa, olisiko sillä merkitystä, työ ei heidän mielestään juurikaan eronnut tavanomaisesta. Tavanomaiseen yritykseen verrattuna, eroa oli työn ja asiakaskunnan suhteen sekä siinä, että autetaan ihan konkreettisesti, jätetään omat työt ja tehdään yhdessä, jos tilanne vaatii, esimies ottaa enemmän huomioon ja kuuntelee mielipiteitä enemmän. Keskusteluista välittyi se, että työllistetyt pitivät tärkeinä settlementityön arvoja, mutta perimmältään työ olisi voinut olla muuallakin, kunhan vain oli töitä.

*”Kyllä se on se settlementtihenki. Me ollaan vähän kuin muskettisotureita: yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta!”
(Työllistetty A 2015)*

Työntekijät

Tiedusteltaessa työntekijöiltä, mitä he pitivät kaikkein merkityksellisimpänä työllistämistoiminnan vaikutuksista, yhteinen nimittäjä oli vaikutus yksilötasolla.

”No varmaan kaks. Kun me aina ajatellaan asiakas edellä; että se sais elämälleen sisältöä ja mahdollisesti jatkopulun, niin se on se kaikkein tärkein ja johtotähti siinä ja tehdään parhaamme jokaisen asiakkaan hyväksi. Ja sit varmaan se kokonaisvaltainen yhteiskunnallinen vaikutus tähän kaikkeen.” (Työntekijä 1 2015)

"... mun mielestä tärkeintä on se ihmisten kohtaaminen ..." "Se voi olla tosi merkityksellinen se pieni hetki. Kokemuksena niin. Se voi kantaa tosi pitkälle. Ihminen on siellä, eikä he oo välttämättä tullu kuulluks vielä kertaakaan ja jos me tässä pystytään kuulemaan oikeesti se, mitä hän oikeesti haluais tulevaisuudessa ehkä tehdä, ei välttämättä just nyt, mutta joku haave tai joku semmonen, että me pystyttäis se täs kuulemaan, niin sillä olis mun mielestä aikamoinen vaikutus." (Työntekijä 2, 2015)

"Ihminen saa merkitystä omalle olemiselleen ja hän pääsee mielekkääseen työhön ja mitä kaikkea hyvää se ruokkii sen ihmisen lähipiirissä, niin perheessä kuin siinä lähipiirissä muutenkin, ja jaksamista ja elämäniloa ja intoa, hyvää. Se on mun mielestä se suurin juttu." (Työntekijä 3 2015)

"Kyllä mä sen yksilön nostan." "Et siitä se niinku lähtee ja en mä tiedä välttämättä muuta vaikutusta, voiko ollakaan kuin se, mikä menee yksilöitten kautta suoraan. Se on sitä kestäväintä ja onnistuneinta." (Työntekijä 4 2015)

Yhteiskunnallisen yrityksen status ei ollut varsinaisesti houkutteleva, koska työntekijät kokivat settlementityön jo määrittelevän heidän toimintaansa, joka keskittyy auttamiseen. Eroa muihin yrityksiin työntekijät pitivät pienenä, sillä he ajattelivat olevan muitakin hyviä organisaatioita. He näkivät kuitenkin vivahde-eron, joka liittyi inhimillisyyteen ja ihmisten kohtaamiseen. Kaikki työntekijät pitivät yhteiskunnalliseen yrittämiseen liittyvää arvosidonnaisuutta hyvänä ja merkityksellisenä. Kaksi neljästä toi esille sen, että mahdollinen tuotto menee paikallisten hyväksi. Yhteiset arvot vaikuttivat työssä viihtymiseen ja oman työn arvostamiseen. Kolme haastatelluista tunnisti sen, että pelkät pehmeät arvot eivät riitä, jos on kyse siitä, onko ylipäättään työtä, keinoa ansaita elanto ja maksaa laskut.

Yksi haastatelluista pohti, että termistöä pitäisi ehkä avata enemmän henkilöstölle ja yhden mielestä yhteiskunnallinen yritys on kielellinen sekamelska, koska yhteiskunnallisiin yrityksiin lasketaan mukaan myös organisaatioita, jotka eivät ole voittoa tavoittelevia yrityksiä. Yritys sanana mielletään voittoa tuottavaksi. Samalla hän toi esiin Jyränkölän settlementin laaja-alaisen toiminnan, joka on sekin osaltaan kuntalaiselle

vaikea hahmottaa, kun siihen vielä lisätään yhteiskunnallisen yrityksen status, hän koki sen häiritsevän viestintää.

”Hyvä tarkoitus, mutta sekottaa viestiä.” (Työntekijä 4 2015)

Yhteistyökumppani

Työllisyyskoordinaattori oli sitä mieltä, että työllistämistoiminnan vaikutukset työmarkkinatuen kuntaosuuksiin ja yksilölliset inhimilliset vaikutukset olivat tärkeimpiä. Yhteiskunnallinen yritys ei ole kaupungille automaattinen yhteistyökumppani vaan palveluntuottajana on myös pärjättävä kilpailussa hinnan ja laadun suhteen. Mielikuvatasolla mieluisampi yhteistyökumppani on yleishyödyllistä toimintaa harjoittava taho, jonka tulokulma on ihmisläheisempi kuin tiukasti hinnoitteleva, voittoa maksimoiva yritys.

4.2.5 Yhteiskunnan tuki

Viidennen teeman tarkoitus oli valottaa haastateltavien kokemusta tai muuten mielipidettä yhteiskunnan tuesta työllistämistoiminnalle. Mitä tai minkälaista he kokisivat tuen olevan?

Työllistetyt

Yhteiskunnan tuen kaksi haastatelluista koki ihan hyväksi. Työllistetty F oli tyytyväinen lähinnä taloudelliseen tukeen. Kaksi työllistettävistä koki yhteiskunnan tuen ”heikoksi” tai ”todella huonoksi”. Toinen mainitsi pettyneensä työllistämistukisäännöksiin ja koki työhön kannustamisen puutteellisena. Toisen mielestä yhdeksän euroa päivässä ei ollut hyvä, sillä hän oli tippunut ansiosidonnaiselta työttömyyskorvaukselta ja toimeentulo oli niukkaa vaikka hän sai Kelan tuen lisäksi pientä eläkettä. Työllistetty F:n mielestä on hyvä, että saa jotain, mutta tukea ei ole liikaa, on ”tyytyminen siihen mitä saa”. Työllistetty E toi esille sen, että TE-toimistoissa on alueellisia eroja, mikä on käynyt ilmi, kun hän on vaihtanut asuinpaikkakuntaa.

”Siellä mä oon saanu paljon henkilökohtaisempaa

palvelua, kun se on niin pieni paikka. Että täällä mä oon sitten vaan yksi työtön muiden työttömien joukossa.” (Työllistetty E 2015)

”Aivan sama kuinka kauan oot ollu työttömänä, kunhan yrittää ja hakee töitä ja pääsee töihin, niin se on se mikä merkitsee ja sitä pitäis tukea.” (Työllistetty A 2015)

Tunnustusta ja palautetta työllistetyt kertoivat saavansa suoraan asiakkailta, työtovereilta, työn ohjaajilta ja esimieheltä. Palaute saadaan useimmin henkilökohtaisesti ja osittain asiakaspalautelomakkeella. Palaute on pääsääntöisesti hyvää ja sitä saadaan arkisissa tilanteissa viikoittain. Yksi mainitsi, ettei ole vielä ehtinyt saamaan palautetta.

Työntekijät

Työntekijät mainitsivat yhteiskunnan tukena muun muassa ELY-keskuksen rahoituksen ja TE hallinnolta saatavan tuen, joilla palkataan työntekijöitä toiminnan mahdollistamiseksi ja katetaan muita hyväksyttäviä kuluja. Toiminnan kasvaessa rahoittajana toimivan ELY-keskuksen tuki ja sitä myötä vaatimukset toiminnan tehokkuudesta, ammattimaisuudesta ja raportoinnista kasvavat myös. Työntekijät 2 ja 3 mainitsivat sen tässä yhteydessä hyvänä asiana, koska vaatimukset edellyttävät toiminnan suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta, samalla ne kannustavat uudistumaan ja pitävät toiminnan alati kehittyvänä. Lisäksi palkkatukia pidettiin hyvänä asiana, mutta samalla todettiin, että niitä voisi olla tarjolla enemmänkin.

Työntekijä 4 halusi nostaa vielä esille työllistämistoiminnan, kuntalaisen, viranhaltijan ja luottamushenkilön keskeisen pelikentän hallitsemisen vaikuttamisen näkökulmasta, yhtenä merkittävänä vaikuttajana myös media. Mikä menee kuntalaisen, viranhaltijan ja mikä luottamushenkilön kautta? Mitä kautta vaikutuksia haetaan ja kuinka? Mikä vaikuttaa mihinkin? Jos toiminnalta vähennetään resursseja poliittisella päätöksenteolla tai viranhaltijan päätöksellä, kärsii myös vaikuttavuus.

Lisäksi Työntekijöitä 3 ja 4 mietitytti myös rahoituskanavien moninaisuus sillä haettavana on valtionrahoja, hankerahoja ja kunnan rahoja.

Heinolaan virtaa paljon rahaa Jyränkölän kirjanpidon lävitse Heinolan ulkopuolelta, joka muuntuu vaikuttavuudeksi työntekijöiden näkökulmasta, sillä hankerahoilla palkataan työntekijöitä. Tällä hetkellä rahoitusmalli on tuttu ja selkeä, mutta jos pitäisi ohjaavan työn lisäksi hallita vielä useampi rahoitusmuodon hakuprosessi ja raportointi, tarvittaisiin siinä lisää asiantuntemusta ja kenties joku päätoimisesti hoitamaan rahoitusasioita. Tällä hetkellä kansalaisopiston asiantuntemukseen rahoitusmahdollisuuksista voi tukeutua. Tässä yhteydessä nousivat esille myös taloudellisen vaikuttavuuden mittareiden tarve.

Kritiikkiä sai yhteiskunnan tuen ylibyrokratisoituminen ja se, että työllisyystoimen asiakkaiden on usein esitettävä asiansa usealle taholle, heitä ”juoksetetaan luukulta luukulle”. Erityisesti nuorten kanssa oli tullut esille tilanteita, joita Työntekijä 4 nimitti hylkäämisen kierteeksi, jossa lähetetään toistuvasti henkilöä virkailijalta toiselle, koska virkailija ei koe auttamista kyseisessä asiassa juuri omaksi tehtäväkseen. Toinen esille tuotu ongelma oli epätasa-arvoinen asema, kun ongelmaisen henkilön pitää moniammatillisissa työryhmissä kohdata jopa kahdeksan ihmisen ”armeija” saadakseen asiansa hoidettua. Byrokraattisuuden ja asioiden hoidon hajauttamisen koettiin vievän asioita pois päin alkuperäisestä tarkoituksestaan auttaa asiakasta. Myös alueellinen epätasa-arvo koettiin ongelmaksi. Yksittäisellä työvoimaviranomaisella voi olla suuri valta, paikkakunnasta riippuen työvoimaviranomainen voi antaa samassa tilanteesta erilaisen päätöksen.

”Yksilön ongelmat tai avuntarve on nyt pilkottu niin moneen osaan, että kukaan ei enää hallitse kokonaisuutta.” (Työntekijä 4 2015)

Julkista tunnustusta työstään työntekijät eivät varsinaisesti odottaneet, toisinaan juttuja tarjottiin tai saatiin mediaan. Kehittävää palautetta koettiin saatavan Heinolan kaupungin edustajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta kuten TE-toimistolta, ELY-keskukselta ja koulutuskeskus Salpaukselta ja koettiin, että sitä voitiin tarpeen tullen antaa vastavuoroisesti. Talon sisäistä tunnustusta ei varsinaisesti odotettu, mutta sitä koettiin saatavan

johdon ja esimiesten puheissa ja kollegoilta. Paras palaute ja tunnustus koettiin saatavan suoraan asiakkailta ”Kiitos, kun kuuntelit” tai ”Kiva, kun sain sulta tukea” -muotoisesti sekä siitä, että joku työllistyy heidän työnsä seurauksena.

”Tärkeintä ja paras tunnustus ja palkinto on se, että joku saadaan töihin meidän kautta.” (Työntekijä 1 2015)

4.2.6 Tuottavuus ja vaikuttavuus haastateltavan mielestä

Kuudes teema oli termien ”tuottavuus” ja ”vaikuttavuus” määrittely haastateltavan mielestä. Viimeisen teeman tarkoitus oli tuoda perspektiiviä annettuihin vastauksiin ja mahdollista lisävalaistusta kerätyn aineiston tulkintaan myöhemmässä vaiheessa. Jo aiemmissa tutkimuksissa tunnustetaan se seikka, että paitsi yhteiskunnallisen yrityksen määritelmä myös vaikuttavuuden käsite ovat osittain epäselviä ja hahmottomattomia.

Työllistetyt

Puolet työllistetyistä ei osannut sanoa mitä ”tuottavuus” työllistämistoiminnassa tarkoittaisi. Muut ajattelivat taloudellista tuottavuutta. Työllistetty F viittasi myös työn laatuun.

Myöskään ”vaikuttavuutta” puolet haastatelluista ei osannut määritellä mitenkään, henkilöt eivät olleet samoja kuin yllä. Työllistetty B ajatteli vaikuttavansa työpisteensä toimintaan, Työllistetty C ajatteli vaikuttavuutta sitä kautta, että ilmaisee mielipiteitään ja Työllistetty E:n mielestä vaikuttavuutta oli se, että asiakkaat käyttävät settlementin palveluita.

Työntekijät

Työntekijät olivat sisäistäneet ajatuksen, että settlementin ei ole tarkoitus tuottaa voittoa, joten he lähestyivät tuottavuutta hieman eri kulmasta kuin työllistetyt. Toisaalta ajateltiin rahaa ja sitä, että saadaan asiakkaita pois sakkolistoilta, mikä on kaupungin ja veronmaksajien etu sekä sitä, että talous hoidetaan niin hyvin, että tuotoilla voidaan investoida ja luoda työpaikkoja. Osittain tuottavuus heidän mielestään korreloitui työn

tuloksiin, saavutettuihin inhimillisiin tavoitteisiin ja asiakkaiden jatkopolkuihin.

Vaikuttavuus oli hankalampi käsitteenä ja se on sitä asiaan vihkiytyneemmillekin. Työntekijä 1 kuvasi sitä yhteistyöksi kunnan kanssa ja kuinka se on suhteessa säästyneen työmarkkinatuen kuntaosuuteen ja asiakkaan muuttuneena tilanteena työllistämistoimenpiteiden jälkeen, ottaen huomioon sen, että olisiko tilanne toisenlainen, jos asiakas ei olisi työllistämistoimenpiteessä ollutkaan. Työntekijä 2 oli sitä mieltä, että vaikuttavuutta ei voi numeroilla mitata, pitäisi puhua muustakin kuin pelkistä luvuista. Työntekijä 3 laski vaikuttavuuteen sekä laskelmat yhteiskunnalle tulevista säästöistä että ihmisten tarinat, henkilötasolla saadun sisällön elämään. Työntekijä 4 määritelmän mukaan vaikutus tehdään yksilöön ja vaikuttavuus oli ”yksilöllisesti tapahtuva henkinen ja/tai fyysinen voimaantuminen/paraneminen/kehittyminen, joka tuottaa... olkoon nyt sitä elämäniloa tai ehkä käyttäsin elämän kestävyyttä.” Hän halusi myös erottaa vaikuttavuutena ilmapiiri- ja mielikuvatason, johon he (Jyränkölän työllistämistoimintaan osallistuvat) kykenevät itse vaikuttamaan: kuinka heistä puhutaan ja kuinka he näkyvät.

Yhteistyökumppani

Työllisyyskoordinaattori määritteli tuottavuuden ja vaikuttavuuden napakasti:

”Tuottavuus on tässä sakkomaksujen alenemista ja sitten ihmisten elämänlaadun paranemista ja työmarkkinavalmiuksien kohoamista.” (Auvinen 2015)

”Se (vaikuttavuus) on meidän kuntalaisten hyvinvointia ja sen paranemista tämän kohderyhmän osalta kaikkienensa ja sitten sen, jos ihan kävellään tän kaupungin läpi, niin meillä on ihmisiä tuolla muualla kuin toimittomana.” (Auvinen 2015)

4.3 Yhteenveto ja analyysi

4.3.1 Taloudelliset vaikutukset

Työllistämistoiminnan rahoitus koostui Jyränkölän setlementin omista varoista, yhteensä 56 500 euroa, Heinolan kaupungin tuesta, 20 000 euroa ja hankerahasta, jota saatiin Jyränkölän setlementin työllistämistoimintaan muun muassa ELY-keskuksilta ja Raha-automaattiyhdistykseltä kaikkiaan 391 275 euroa. Kaikkiaan rahoitus on 467 775 euroa.

Taloudellinen vaikutus Heinolan kaupungille on Jyränkölän työllistämistoiminnan työmarkkinatuen kuntaosuuteen tuoma säästö, joka on vuoden 2014 luvuista tehtyjen laskelmien perusteella vuositasolla hieman yli satatuhatta euroa. Säästö muodostuu työllistämistoimenpiteen (12 kk) ajan ja vielä kolmena vuotena sen jälkeen. Tämän lisäksi Jyränkölän setlementin työllistämistoiminta tuo vuoden (2014) lukujen valossa Heinolan talousalueen taloutta virkistämään hankerahaa vuositasolla yhteensä noin 390 000 euroa.

Laskelmat tehtiin 21 henkilön palkkatuetun työn säästöistä 12 kuukauden esimerkkijakson aikana. Erilaisilla työllistämisyksillä oli vuoden 2014 aikana Virtaa Työstä -projektissa kaikkiaan 118 työtöntä, lisäksi Jyränkölän Mediapaja työllisti 45 nuorta. Koulutuspalveluiden alaisen Uraani-yrittäjyysvalmennus hankkeen työllistämislukuja ei ollut tässä yhteydessä saatavilla.

4.3.2 Sosiaaliset vaikutukset

Haastateltavien taustatiedot

Haastatellut työllistettävät valittiin Virtaa Työstä -projektista. Haastatellut olivat 23-59-vuotiaita, naisia ja miehiä. Heidät oli valittu niin, että joukko oli mahdollisimman edustava suhteessa Virtaa Työstä -projektin kohderyhmään ja kaikkiin haastattelututkimuksen aikaisiin työllistettäviin.

Haastatellut olivat työkokeilussa, palkkatuella tai oppisopimuksessa. Työaika vaihteli neljästä seitsemään tuntia päivässä, viitenä päivänä viikossa ja työhistoria Jyränkölässä haastatteluhetkellä vaihteli kahdesta viikosta lähes kolmeen vuoteen. Haastatellut työntekijät toimivat työhönvalmentajina päivittäin työllistettävien kanssa. He olivat tulleet Jyränkölän settlementtiin töihin vuosien 2001 ja 2012 välisenä aikana ja osittain toimineet siellä muissa tehtävissä ennen nykyistä tehtäväänsä.

Kokemus oman työn vaikuttavuudesta

Yhteistä haastatelluille oli kokemus siitä, että heidän työnsä vaikuttaa työllistettävien /itsensä lisäksi työyhteisöön ja että he voivat vaikuttaa työtehtäviensä sisältöön, työtapoihin ja aikatauluihin. Lisäksi työllistettävät kokivat työnsä vaikuttavan Jyränkölän asukkaisiin ja ympäristön sekä yhteisön viihtyisyyteen. Muutos ammatillisiin valmiuksiin oli selkeästi yhteydessä työntekijän ikään ja aiempaan työkokemukseen. Nuoremmat kokivat ammatillisten valmiuksiensa parantuneen, pidemmän työhistorian omaavat vanhemmat työllistettävät eivät kokeneet mitään muutosta.

Toisin kuin työllistettävät, työntekijät ja yhteistyökumppani näkivät kehityksen laajempaan työvalmiuksien kehityksenä, johon liittyy muutakin henkistä kehitystä ja aktivoitumista kuin pelkät ammatillisten valmiuksien kehitys. Lisäksi he kokivat vaikuttavansa myös kokonaistyytömyyteen ja työllisyydenhoidolliseen ilmapiiriin. Lisääntynyt tieto toiminnan hyödyllisyydestä tuo positiivisempaa näkemystä sekä poliittiseen että viranhaltijoiden päätöksentekoon.

Puolet työllistettävistä piti muutosta henkilökohtaiseen talouteensa positiivisena, toinen puoli koki toimeentulon vain hieman paremmaksi tai heikoksi, he olivat iältään vanhempia tai perheellisiä. Vaikka summat välityömarkkinoilla eivät ole suuria, itse ansaitulla rahalla on omanarvontuntoa kohotava vaikutus. Yhtä henkilöä lukuun ottamatta työllistettävät kokivat työllä olevan positiivista vaikutusta terveyteen. Työnteon koettiin aktivoivan sekä fyysisesti että henkisesti, se lisäsi myös päivittäistä liikunnan määrää.

Työllistettävät katsoivat työn tuovan sisältöä elämään, kasvattavan heidän sosiaalista verkostoaan ja kanssakäymistä sekä parantavan sosiaalisia taitoja. He kokivat myös työnimua, sillä työnteko toi iloa ja elämänmyönteisyyttä ja hyvä palaute kasvatti työmotivaatiota sekä ehkäisi fyysistä ja psyykkistä taantumista. Myös työllisyyskoordinaattori tunnisti lisääntyneen hyvinvinnin ja motivoitumisen positiiviset terveysvaikutukset. Ohjaajat eli työntekijät näkivät työllistetyissä positiivisia muutoksia henkisessä kasvussa, minäpystyvyydessä ja sisäisessä vahvistumisessa. He kokivat vaikuttavansa työllistettävien jatkokolkujen, opiskelu tai työpaikkojen, löytymiseen ja niissä pärjäämiseen.

Työllistämistoimenpiteiden seurauksena nuorempien aktiivisuus työ- ja opiskelumarkkinoilla oli kasvanut ja alan valinta varmistunut. Jatkokolut varmistuvat vasta jaksojen loppupuolella tai loputtua, mutta työllistettävistä useammalla oli niistä alustava suunnitelma ja optimistinen ajatus. Hienoinen toiveikkuuden lisääntyminen oli havaittavissa vanhempien kohdalla, mutta voiko kyseessä olla vain reaktio siihen, että asiaa ylipäättään käsiteltiin. Työstä Virtaa -projektin väliraportin mukaan 69 prosentilla kaikista tammi-syyskuussa työllistävässä toimenpiteissä olleilla oli jatkokolku. Kaksi kolmannelta uskoivat työllistyvänsä aiempaa paremmin vapaille markkinoille. Kaksi vanhinta työllistettyä eivät uskoneet enää työllistyvänsä ilman tuettua työllistämistoimintaa. Oleellista oli myös huomio siitä, että aktiivisuuden taso laskee ennen pitkää entiselle tasolleen, jos sitä ei ylläpidetä. Tähän toimeen kaupunki olikin jo tarttunut.

Jyränkölän settlementin työllistämistoiminnan vaikutusten laajuus

Vaikutusten laajuutta käsiteltiin lähinnä työntekijöiden ja yhteistyökumppanin kanssa. Heidän mielipiteensä olivat hyvin samansuuntaisia. He kokivat vaikutukset laajoiksi ja monimuotoisiksi, yksilötasolta perheeseen ja lähipiiriin, työ- ja muihin ympäröiviin yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Jyränkölän työllistämistoimet eivät ole rajattu pelkästään yli kolmesataa päivää työttömänä olleille, joten vaikutus on hieman usean kunnallisen tahon rajaamaa työllistettävien ryhmää laajempi. Kohderyhmään kuuluu nuorisotakuun piirissä olevista työllistettävistä

lähellä eläkeikää oleviin työllistettäviin. Lähes kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että työllistämistoimien vaikutukset näkyvät yksilön taloudessa, terveydessä ja muussa hyvinvoinnissa, pääsääntöisesti positiiviseksi koetulla tavalla. Lisääntyneen hyvinvoinnin koettiin osaltaan suojaavan heitä putoamasta terveys- ja sosiaalitoimen asiakkaiksi, mikä aikaansaa säästöjä myös niillä sektoreilla. Maantieteellisesti vaikutukset näkyivät yksilötasolla ja paikallisesti voimakkaimmin, mutta monikanavainen vaikuttamisen ja digitalisaation myötä toiminta tavoittaa enenevästi ihmisiä eri puolilta Suomea, jopa ulkomailta.

Taloudellisen tilanteen kohentuminen, pienikin, vaikuttaa paikalliseen palvelutasoon ja virkistää yritystoimintaa lisääntyneen ostovoiman ja kulutuksen kautta, esille tuotiin myös verotulojen kasvu. Useimmassa haastattelussa tuli esille säästö kaupungin työmarkkinatuen omavastuuosuudessa ja vaikutus työttömyystilastoihin. Haastatellut työntekijät ja kaupungin edustaja eivät kokeneet työllistämistoiminnalla olevan vaikutusta kilpailuun työllistettävien tarvitseman tuen määrän vuoksi. Muut alalla toimijat miellettiin enemmänkin yhteistyökumppaneiksi.

Vaikutusten merkittävyys

Työllistettävien mielestä sosiaaliset kontaktit ja henkinen hyvinvointi olivat tärkeimpiä vaikutuksia. Työntekijät kokivat, että työllistettyjen kohtaaminen ja jatkopolut, elämän sisältö ja niiden aikaan saama vaikutus yksilön elämässä olivat merkityksellisimpiä. Kaupungin edustajan kanta oli, että työmarkkinatuen kuntaosuuksien aleneminen ja yksilölliset inhimilliset vaikutukset olivat tärkeimpiä, mutta palveluntuottajana Jyränkölän settlementin pitää myös olla laadukas ja hinnoiltaan kilpailukykyinen, yhteiskunnallisen hyvän tuottamisen lisäksi.

Tutkimuksen perusteella yhteiskunnalliseen yrittämiseen ja settlementityöhön liittyvä auttaminen ja työntekijöiden huomioiminen ovat työllistettyjen ja työntekijöiden mielestä hyviä ja tärkeitä asioita, mutta hyviä työpaikkoja on muitakin, pääasia kuitenkin on se, että on ylipäättään

työtä ja elinkeino. Tässä yhteydessä tuotiin esille yhteiskunnallisen yrityksen statuksen epämääräisyys ja se että se sekoittaa viestintää.

Yhteiskunnan tuki

Yhteiskunnan rahallinen tuki oli sekä työllistettyjen, että työntekijöiden mielestä pääsääntöisesti melko hyvää, mutta samalla koettiin, että sitä voisi olla enemmän. Kaksi kuudesta työllistetyistä ilmoitti olevansa pettyneitä joko työllistämistuen säännöksiin, joita ei koettu kannustaviksi tai tuen määrään. Kasvavan toiminnan myötä on kasvanut myös ELY-keskusten ja muiden tahojen tuki, mikä puolestaan kasvattaa vaatimuksia toiminnan tehokkuudesta, ammattimaisuudesta ja raportoinnista. Tämän työntekijät kokivat hyväksi, koska vaatimukset edellyttivät toiminnan suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta kannustaen uudistumaan ja kehittymään. Rahoituksesta puhuttaessa eräs työntekijöistä toi epäkohtana esille taloudellisen vaikuttavuuden mittareiden puutteen. Myös rahoituksen ja vaikuttamisen näkökulmasta monimutkaisen kentän hallitseminen työllistämistoiminnan, kuntalaisen, viranhaltijan, luottamushenkilöiden ja median kesken mietitytti. Kuinka pitkälle riittävät omat resurssit ja taito?

Tutkimuksessa tuli esiin alueellinen epätasa-arvo työvoimaviranomaisten päätöksenteossa sekä työllistettyjen että ohjaajien haastatteluissa ja viitaten lukuun 2.5, asia on tullut esille myös aiemmissa tutkimuksissa. Yhteiskunnan tuki sai myös kritiikkiä ylibyrokratisoitumisesta ja yhden asiointipisteen puutteesta, asiakkaiden juoksuttamisesta virkailijalta toiselle, jota luonnehdittiin hylkäämisen kierteeksi.

Tunnustus työstä ja paras palaute tuli enimmäkseen arkisissa tilanteissa asiakkailta, kollegoilta ja esimiehiltä, ohjaajille myös setlementin johdolta juhlapuheissa ja yhteistyökumppaneiden taholta, kuten Heinolan kaupungin tai ELY-keskuksen. Julkista tunnustusta saatiin vähemmän, eikä sitä varsinaisesti odotettu, mutta aika ajoin juttuja tarjotaan medialle ja toisinaan se nostaa jonkin ajankohtaisen asian julkisuuteen.

Tuottavuuden ja vaikuttavuuden määrittely haastateltavan mielestä

Tuottavuus ja vaikuttavuus olivat haasteellisia käsitteitä ja miksipä ei – ne ovat sitä usein asiantuntijoille ja tutkijoillekin.

Jos ajatellaan, että tuottavuus olisi yksinkertaisesti panos suhteessa tulokseen, työllistetyillä oli hajanaisempi käsitys siitä mitä se voisi olla ja puolet heistä ei osannut määritellä sitä mitenkään. Työntekijät ja työllisyyskoordinaattori olivat hyvinkin samoilla linjoilla tuottavuuden suhteen, he mielsivät sen työmarkkinatuen kuntaosuuden alenemiseksi ja ihmisten elämänlaadun ja valmiuksien paranemiseksi työmarkkinoilla. Työntekijöiden painotus oli ehkä hieman enemmän inhimillisissä vaikutuksissa.

GESES:in määritelmän mukaan vaikuttavuus tarkoittaa sitä, missä määrin muutos aiheutuu toiminnasta. Työllistettyjen määritelmät vaikuttavuudesta, sikäli kuin he pystyivät sitä mitenkään määrittelemään, ei kohdannut edellä mainittua. Työntekijät näkivät vaikuttavuuden muutoksena, asiakkaan muuttuneena tilanteena ja työmarkkinaosuuksien muutoksena kaupungin kanssa tehtävän yhteistyön seurauksena tai kestävyytensä ja elämänilona, joka on seurausta yksilön voimaantumisesta ja henkisestä/fyysisestä kehityksestä. Työllisyyskoordinaattorin mielestä vaikuttavuus on kuntalaisten hyvinvointia ja sitä, että ihmiset eivät ole toimeettomina.

4.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tieteelliselle tutkimukselle ominaista on sen objektiivisuus. Haaste tutkimuksen objektiivisuudelle saattaa olla jo se, että tutkija voi itse päättää tutkimusmenetelmät, myös tutkijan osaamisen taso ja ennakkoluulot, arvostukset sekä oletukset vaikuttavat havaintojen tulkintaan. Laadullisen tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia on myös haasteellisempaa arvioida kuin määrällisen tutkimuksen, jossa siihen voidaan vaikuttaa jo tutkimusasetelman suunnitteluvaiheessa. Laadullisessa tutkimuksessa jo tutkimus sinällään saattaa muuttaa vastauksia ja sitä kautta tutkimuksen tuloksia. (Kananen 2008, 121-123.) Validiteetin ja reliabiliteetin käyttöä

termeinä kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuusarvioinnissa on arvosteltu ja on jopa väläytelty ajatusta, että niistä pitäisi luopua (Hirsijärvi & Hurme 2010, 185).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuutta voidaan parantaa vaikuttamalla prosessin ja aineiston laadukkuuteen. Laatua parantavat hyvin suunniteltu haastattelurunko, haastattelun aikana käytettävät, etukäteen mietityt, syventävät lisäkysymykset, haastattelupäiväkirjan käyttö lisähuomioiden kirjaamiseen ja mahdollisimman pikainen litterointi (Hirsijärvi & Hurme 2010, 184-185).

Reliabiliteetti tarkoittaa, että tutkittaessa eri tutkimuskerroilla samalta haastateltavalta saadaan sama tulos tai että eri arvioijat päätyvät samaan tulokseen tai kahdella eri menetelmällä saadaan sama tulos. Tutkimustulokset eivät ole sattumanvaraisia. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2005, 216.)

Jos ajatellaan, että opinnäytetyön tekijä tutkijana on tehnyt tulkintoja omista lähtökohdistaan vaikkakin pyrkien objektiivisuuteen, täysin samanlaiseen tulkintaan toinen tutkija ei olisi varmastikaan tullut kerätystä aineistosta. Ajatellaan myös, että tutkittavien käyttäytyminen riippuu tilanteesta, paikasta ja ajankohdasta, mikä puolestaan tekee epätodennäköiseksi sen, että tulos olisi aina täysin sama. Poikkeava tulos ei kuitenkaan tarkoittaisi, että tutkimus olisi epäonnistunut, vaan se voisi johtua myös muuttuneista olosuhteista.

Validiteetti tarkoittaa, että tutkitaan tarkoituksen mukaisia asioita. Sisäisellä validiteetilla tarkoitetaan tulkinnan ja käsitteiden virheettömyyttä (Kananen 2008, 123) ja sillä viitataan aiemmin opinnäytetyössä vaikuttavuudesta puhuttaessa esille tulleeeseen kausaalisuhteeseen, jossa Y:n saa aikaiseksi juuri X:n toiminta eikä mikään toinen nimittäjä (Hirsijärvi & Hurme 2010, 188) eli ”tämä” X aiheuttaa ”tuon” Y, ei ”se” A eikä ”ne” B. Todellisuus on kuitenkin usein monimutkaisempi. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten yleistettävyyttä, pätevätkö samat tulokset eri ihmisten kohdalla tai eri tilanteissa (Kananen 2008, 123).

Tutkimustuloksiin saattaa vaikuttaa tutkimuksen tekijän kokemattomuus haastattelijana ja tulkitsijana sekä tutkijan myönteinen asenne yhteiskunnalliseen yrittämiseen. Haastattelututkimuksen aineistoa käsiteltäessä virhemahdollisuuksia on kuitenkin pienennetty muun muassa tarkastuttamalla litteroituja haastatteluja haastateltavilla ja pyytämällä Jyränkölän setlementin ja kaupungin edustajia tarkistamaan annettuja lukuja ja laskelmia.

Voidaan myös pohtia reaktiivisuuden ongelmaa. Olivatko tulokset positiivisempia, mitä ne todellisuudessa ovat? Ja edelleen, johtuuko se siitä, että asia sai erityistä huomiota.

Tutkimuksen suppeudesta huolimatta tulokset olivat samansuuntaisia kuin aiemmissa tutkimuksissa, mikä viittaa siihen, että tutkimus on siinä suhteessa onnistunut. Nimenomaan vaikuttavuutta analysoitaessa tutkimustulokseen voi kuitenkin vaikuttaa hankaluus toisinaan erottaa syy-seuraus suhde: kumpi oli ensin, muna vai kana? Vaikuttavuus tulee myös usein esille vasta pidemmällä aikavälillä.

4.5 Vaikuttavuusketju vastauksena tutkimuskysymykseen

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, minkälaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia yhteiskunnallisella yrityksellä on sitä ympäröivään yhteiskuntaan. Tulkintana tutkimustuloksista syntyi tähän lukuun koottu Jyränkölän setlementin työllistämistoiminnan vaikuttavuusketju.

PANOS tarkoittaa käytettyjä resursseja; investoinnit ja tuet, mitä muuta? Toimintaan sijoitettuja resursseja ovat Jyränkölän setlementin ja Heinolan kaupungin työllistämistoimintaan investoimat rahat, henkilöresurssit, tietotaito ja sen tarjoamat tilat sekä ELY-keskuksilta, Raha-automaattiyhdistykseltä ja Heinolan kansalaisopiston kautta saadut hankerahat.

TOIMINTA on sitä, mihin Jyränkölän setlementti resursseja käyttää. Sijoitetuilla resursseilla luodaan työ- ja harjoittelupaikkoja Jyränkölään.

Niillä maksetaan projektipäällikön, -ohjaajien ja koulutussuunnittelijan palkat, jotta työllistettävien työkokeilut, palkkatuetut jaksot, kuntouttava työtoiminta ja nuorisotakuuseen liittyvä työ on mahdollista. Niillä katetaan myös muita sallittuja kuluja, kuten pienimuotoista koulutusta, joka edistää työllistettävien työllistymistä vapaille markkinoille tulevaisuudessa.

TUOTOS on tehty työ: työtunnit, jotka on käytetty yksilövalmennukseen ja ohjaukseen, luomaan jatkopolkuja työllistettäville, työ- tai opiskelupaikat, suunnittelutyö, jota tehdään, kun työnkuvia joudutaan räätälöimään työllistettävien tarpeiden mukaan. Projektityöntekijät ja Mediapajan työntekijät antavat yksilövalmennusta ja ohjaavat työllistettäviä, selvittävät ja osallistuvat jatkopolkujen luomiseen. He myös osallistuvat hankehakemusten tekemiseen. Työpaikoilla ohjaukseen osallistuvat myös Jyränkölän lähiohjaajat. Työntekijät raportoivat ja pitävät yhteyttä rahoittajiin ja muihin sidosryhmiin, joita ovat muun muassa TE-hallinto, Työvoiman palvelukeskus, Heinolan kaupunki, oppilaitokset, yritykset.

VAIKUTUS on työllistämistoiminnan aikaansaama muutos kohderyhmässä ja sen taloudellinen vaikutus kaupungin talouteen. Työmarkkinatuen kuntaosuudessa saatu säästö esimerkkivuoden 2014 luvuilla oli noin satatuhatta vuodessa ja tukien muodossa tullut ylimääräinen raha Heinolan talousalueelle, noin 390 000 euroa, ovat taloudellisia vaikutuksia Heinolan kaupungille. Työmarkkinatuen kuntaosuuden säästö kertautuu vielä kolmen vuoden ajan työllistämisyksikön jälkeen. Jos joka vuosi saataisiin samalla työllistettyjen määrällä samansuuruinen säästö, on säästö neljän vuoden päästä reilut 400 000 euroa vuodessa, mikä edellyttää toiminnan ja maksujen jatkumista samalla tasolla. Jos sijoitettuja panoksia vähennetään, todennäköisesti taloudellinen vaikutuskin pienenee.

Jatkopolut eli työ- tai opiskelupaikat sekä työllistettyjen ja projektityöntekijöiden työllistyminen Jyränkölän settlementtiin ja työllistettävien poistuminen maksulistoilta ovat vaikutuksia, samoin alueen lisääntyneet työ-, työllistämisen- ja harjoittelupaikat. Työllistymisen

kerrannaisvaikutuksia ovat työntekijöiden ja työllistettävien tulojen ja kulutuksen lisääntyminen, joka puolestaan virkistää alueellista palvelutuotantoa. Palkkatulot ja lisääntynyt kulutus lisäävät verotuloja. Vaikutuksiin voidaan lukea myös lisääntynyt tieto toiminnasta ja sen hyödyistä, tehdyn työn vaikutusten markkinointi vaikuttaa edelleen myös työllisyydenhoidolliseen ilmapiiriin.

Työllistettävien terveyteen ja muuhun hyvinvointiin kohdistuneet muutokset olivat työstä saatu elämänsisältö, työn imu, aktiivisempi ote työ- ja opiskelumarkkinoilla, kohentuneet ammatilliset valmiudet, lisääntynyt minäpystyvyys, henkinen pääoma ja kokemus yhteiskunnan tuesta. Tutkimuksessa tärkeimpinä pidettiin yksilövaikutuksia.

Ei toivottuja vaikutuksia ovat negatiiviset kokemukset: työllistämistoimissa koettu byrokratia ja ihmisten juoksuttaminen virkailijalta toiselle. Myös kokemus siitä, että tehdään talkoilla töitä eli työn tekemisestä ei koeta saatavan kohtuullista korvausta.

VAIKUTTAVUUS on toiminnasta koituva yhteiskunnallinen hyöty, siinä määrin kuin se aiheutuu toiminnasta. Jyränkylän setlementin työllistämistoiminnan vaikuttavuutta on alueellisen työttömyysprosentin lasku. Useamman vuoden ajan kertautuva säästö kunnalle työmarkkinatuen kuntaosuudesta ja lisääntyneet verotulot vaikuttavat osaltaan kuntatalouteen ja budjettiin, yhteiskunnan varojen jakamiseen sille langetettujen tehtävien kesken. Yksilön lisääntynyt hyvinvointi suojaa syrjäytymiseltä ja siten ehkäisee ihmisiä ajautumasta sosiaali- ja terveystoimen asiakkaaksi, mikä pienentää kuluja kyseisillä sektoreilla suhteessa siihen minkä suuruisiksi ne kehittyisivät ilman työllistämistoimenpiteitä. Säästyneet rahat voidaan sijoittaa edelleen tuottamaan lisää yhteiskunnallista hyvää.

Yksilön voimaantuminen, eheytyminen ja itse ansaitun elannon johdosta lisääntynyt omanarvontunto heijastuvat edelleen myös ihmisen lähiympäristöön kerryttäen yhteisön voimavaroja, sosiaalista pääomaa. Kokemus yhteiskunnalta saadusta tuesta, se että tehdään työllistäviä

toimenpiteitä ja sijoitetaan siihen taloudellisia ja henkilöresursseja viestii siitä, että asia otetaan vakavasti, mikä vaikuttaa positiivisesti työllisyydenhoidolliseen ja yleiseen ilmapiiriin. Haastateltavaa mukaillen: ”paikkakunnalla, jossa on korkea sosiaalinen pääoma, myös talous pärjää paremmin.” (Työntekijä 4 2105)

Lisääntynyt tieto toiminnan hyödyistä vaikuttaa työllistämistoiminnan kannalta suotuisasti poliittiseen päätöksentekoon. Vaikuttavuutta on myös mitattujen hyvien ja huonojen vaikutusten ja kokemusten aiheuttamat muutokset käytäntöihin ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon pitkällä aikavälillä.

KUOLLUT PAINO onkin haastavaa määritellä seuraavassa vaiheessa: mitkä asiat olisivat tapahtuneet joka tapauksessa. Varmasti osalla työllistettävistä urasuunnitelmat olisivat selkiytyneet aikaa myöden ja he olisivat saaneet työ-, harjoittelu- tai opiskelupaikan ilman työllistämistoimenpiteitäkin ja siten elämä olisi muuttunut, hyvinvointi lisääntynyt ja niin edelleen. Työllistämistoimien asiakkaiden tarvitsema tuki ja perehdytys on kuitenkin mittavaa verrattuna vapaille työmarkkinoille työllistyyviin, joten suurin osa olisi todennäköisesti lähtötilanteessa ilman työllistämisjaksoa. Varmaa on, että jos Jyränkölän settlementin työllistämistoiminta äkillisesti loppuisi, olisi Heinolan työllisyyden hoidon mittareissa, työttömyysprosentissa ja työmarkkinatuen kuntaosuudessa, selkeä piikki.

TOINEN NIMITTÄJÄ ei ole myöskään helppo arvioitava. Jos Jyränkölän settlementti ei olisi saanut hankerahoitusta, olisi rahoitus varmasti myönnetty jollekin muulle vastaavalle hankkeelle. Olisiko rahoitus tässä tapauksessa koitunut Heinolan hyväksi? Kuinka tehokkaasti toinen organisaatio olisi käyttänyt saamansa tuen ja paljonko se olisi ollut valmis sijoittamaan omia rahavarojaan ja henkilöresurssejaan toimintaan? Mikä olisi ollut toiminnan ammatillinen taso? Esimerkkitapauksessa saatiin jatkopolku noin seitsemälle kymmenelle prosentille, kuinka paljon niitä olisi kehkeytynyt muuten ja kuinka paljon inhimillistä hyvää olisi saatu

aikaiseksi ilman interventiota? Hyviä kysymyksiä, mutta ainakin tässä yhteydessä ne vaatisivat mittavampaa tutkimusta kuin tässä opinnäytetyössä on mahdollista.

Huomioon on otettava myös VÄHENEMÄ eli toiminnan vaikutuksen heikkeneminen ajan myötä. Työllistämistoimenpiteet ovat, kuten aiemmin on tullut ilmi, interventio työttömien elämään, jonka tavoitteena on aktivoida heitä ja parantaa heidän mahdollisuuksiaan työllistyä vapaille markkinoille. Työllistämistoiminta aktivoikin ja parantaa mahdollisuuksia, mutta saavutettu hyöty vähenee, jos työllistymistä tuetaan rahallisesti pitkään. Työllistettävän innokkuus hiipuu ja toimenpiteen taloudellinen hyötysuhde pienenee.

Seuraavissa taulukoissa 6.-10. tutkimuksen tulokset on istutettu tutkimusongelmaa kuvaavaan vaikuttavuusketjuun.

TAULUKKO 6. Panos

PANOS

- Jyränkölän setlementin ja Heinolan kaupungin työllistämistoimintaan sijoittama raha
- henkilöresurssit, tieto-taito ja tilat
- ELY-keskuksilta, Raha-automaattiyhdistykseltä ja Heinolan kansalaisopiston kautta saadut hankerahat

TAULUKKO 7. Toiminta

TOIMINTA

- luodut työ- ja harjoittelupaikat Jyrängölässä
 - projektipäällikön, -ohjaajien ja koulutussuunnittelijan palkkaus
 - työllistettävien työkokeilut, palkkatuetut jaksot, kuntouttava työtoiminta ja nuorisotakuuseen liittyvä työ
- koulutus, joka edistää työllistettävien työllistymistä vapaille markkinoille tulevaisuudessa

TAULUKKO 8. Tuotos

TUOTOS

Tehty työ, käytetyt työtunnit

- ohjaajien antaman yksilövalmennuksen ja ohjauksen suunnittelu ja työnkuvien räätälöinti työllistettävän tarpeen mukaan
- työllistettävien yksilövalmennus ja ohjaus
- lähiohjaajien tekemä ohjaus
- jatkokoulujen selvittäminen ja luominen
- hankehakemukset
- raportointi
- yhteydenpito rahoittajiin ja muihin sidosryhmiin

TAULUKKO 9. Vaikutus

VAIKUTUS
Taloudelliset vaikutukset

- työllistettävien poistuminen maksulistoilta → säästö Heinolan kaupungin työmarkkinatuen kuntaosuudessa
- hankeraha Heinolan talousalueelle
- luodut työ-, työllistämis- ja harjoittelupaikat → mahdollisuudet työllistyä, tilapäisesti ja tuetusti tai kokoaikaisesti → luodut/löydetyt jatkopolut: työ- tai opiskelupaikka
- alueellinen työpaikkojen lisääntyminen
- alueellisten tulojen ja kulutuksen lisääntyminen → yritystoiminnan virkistyminen
- lisääntyneet verotulot

Yksilövaikutukset

- muutokset työllistettävien
 - talouteen: lisääntyneet tulot, lisääntynyt kulutus
 - terveyteen: lisääntynyt aktiivisuus, liikunta
 - muuhun hyvinvointiin: työnimu, elämänsisältö
- kohentuneet ammatilliset valmiudet
- lisääntynyt minäpystyvyys, henkinen pääoma
- kokemus yhteiskunnalta saadusta tuesta

Muut

- lisääntynyt tieto toiminnan hyödyistä
- negatiiviset kokemukset byrokraattisuudesta tai palkkauksen epäoikeudenmukaisuudesta

TAULUKKO 10. Vaikuttavuus

VAIKUTTAVUUS

- alueellisen työttömyysprosentin lasku
- kertautuva säästö kunnalle työmarkkinatuen kuntaosuudesta ja lisääntyneet verotulot → kuntatalous ja budjetointi: muutos yhteiskunnan varojen jakamiseen sen tehtävien kesken
- yksilön lisääntynyt hyvinvointi → suojaa syrjäytymiseltä, ehkäisee ajautumasta sosiaali- ja terveystoimen asiakkaaksi → pienentää kuluja → säästö tuottamaan lisää yhteiskunnallista hyvää.
- yksilön voimaantuminen ja eheytyminen, lisääntynyt omanarvontunto → heijastuu lähiympäristöön → voimavaroja, sosiaalista pääomaa
- yhteiskunnan tuki, työllistävät toimenpiteet → positiivinen vaikutus työllisyydenhoidolliseen ja yleiseen ilmapäiriin
- korkea sosiaalinen pääoma = vahvempi talous (Työntekijä 4 2105)
- lisääntynyt tieto hyödyistä → suotuisa vaikutus poliittiseen päätöksentekoon
- mitattujen hyvien ja huonojen vaikutusten ja kokemusten aiheuttamat muutokset käytäntöihin ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon pitkällä aikavälillä

4.6 Tulosten käytettävyys ja jatkotutkimusehdotukset

Kuten teoriassa, alaluvussa 2.4.2 mainittiin, todellinen vaikuttavuus tulee usein näkyväksi vasta pitemmän ajan kuluessa, jolloin kuolleen painon ja vähenemän vaikutuksetkin on helpompi erottaa. Vaikutuksia pitäisi mitata johdonmukaisesti vuodesta toiseen.

Opinnäytetyössä tehty kartoitus työllistämistoiminnan vaikutuksista työllistettäviin ja taloudellisista vaikutuksista Heinolan kaupungille, voisi toimia pohjatyönä ja sysäyksenä laajempaan vaikuttavuuden arviointiin paitsi Jyränkölän työllistämistoiminnasta myös sen eri osa-alueiden arvioinnista. Samantyyppisiä arviointeja eri osa-alueista yhdistämällä saisi kokonaiskuvan koko toiminnan laajuudesta ja vaikuttavuudesta, mikä auttaa suuntaamaan voimavaroja kohteisiin, joissa ne tuottavat eniten yhteiskunnallista hyvää. Määrällisen ja laadullisen tutkimuksen iteraatio, vuorottelu, syventäisi tietoa vaikutuksista.

Vaikka rahoittajat perinteisesti arvostavat talouden selkeitä mittareita lienee jo selvää, että talouden tunnusluvut eivät kerro koko totuutta yhteiskunnallisen yrityksen arvosidonnaisesta työstä. Paljon työtä on tehty, mutta paljon on vielä tekemättä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittareiden kehittämiseksi ja niiden tunnetuksi tekemiseksi. Kuten teoriaosassa kerrottiin, GESES on kehittänyt yksinkertaisen työkalun vaikuttavuuden mittaamiseen, joka sopii mahdollisimman monen erityyppisen organisaation käyttöön. Ottamalla seuraavaksi GESES:in viisivaiheinen arviointimalli käyttöön päästäisiin alkuun yhteismitallisen tiedon keräämiseksi Jyränkölän settlementin toiminnan yhteiskunnallisista vaikutuksista.

Vaikuttavuutta on ylipäättään haasteellista mitata ja hyvän tekemisen arvottaminen euroissa vielä haastavampaa. Laajempi tutkimus euromääräisistä vaikutuksista olisi kiinnostava. Yksilövaikutukset tunnistetaan, voimaantumisen ja lisääntyneen henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisääntyminen suojaa syrjäytymiseltä, mutta mikä on sen todellinen hinta? Laskentamallit ovat monimutkaisia ja tutkimuksen tulisi olla melko laaja, jotta siitä saataisiin käyttökelpoisia kertoimia rahallisten vaikutusten laskemiseen. Koska tutkimus on aikaa vievää ja kallista, se sitoo paljon resursseja ja vaatii asiantuntemusta, pitäisi se toteuttaa yhteistyöprojektina yliopiston tai vastaavan kanssa tai kokonaan sen toimesta.

5 LOPUKSI

Vaikka yhteiskunnallista yrittämistä on tutkittu ja se on ollut enenevästi esillä Suomessakin, on se edelleen tuttu asia melko pienelle piirille, joka koostuu muun muassa tutkijoista ja muista asiantuntijoista tai virkansa puolesta asiaan vihkiytyneistä. Tarvitaan lisää tietoa, joka lisää ymmärrystä siitä, mihin yhteiskunnalliset yritykset pyrkivät: suotuisiin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin ja vaikuttamiseen. Yhteiskunnan heikoimmista huolehtiminen ei ole enää vain julkishallinnon tehtävä, koska avuntarvitsijoita ja epäkohtia ilmenee tehtävien leikkausten myötä lisää. Yhteiskunnalliset yritykset ovatkin usein mukana ratkomassa yhteiskunnallisia epäkohtia, mutta myös ne tarvitsevat rahoitusta.

Työllisyyskysymykset ovat akuutti asia yhteiskunnassa. Tuettu työllistäminen on tärkeää etenkin pitkäaikaistyöttömien tai muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevien kannalta. Lisäksi työllistäminen nousee tärkeään rooliin epävakaa maailman tilanteen vuoksi lisääntyneiden maahanmuuttajien kotouttamisessa. Tarve työllistämistoimintaan ja sosiaaliseen työllistämiseen osallistuvista tahoista on tässä tilanteessa suuri ja opinnäytetyössä tehty tutkimus käsittelikin heinolalaisen Jyränkölän settlementin yhteiskunnallista vaikuttavuutta, taloudelliselta ja inhimilliseltä katsantokannalta.

Koska taloudelliset indikaattorit eivät kerro koko totuutta yhteiskunnallisen yrityksen toiminnasta, jotta organisaatio voi viestiä ympäröivälle yhteiskunnalle tekemästään hyvästä työstä, pitää yhteiskunnallisia vaikutuksia MITATA. Useat eri tahot ovat keskustelleet mittaamisen tärkeydestä ja erilaisia mittareita on kehitetty. Ne eivät ole osoittautuneet aina kovin käyttökelpoisiksi. Kotirannan ja Widgrenin tuoreessa selvityksessä yhteiskunnallisista yrityksistä kävikin ilmi, että suurin osa suomalaisista yrityksistä ei mittaa lainkaan yhteiskunnallista vaikuttavuuttaan. Liekö kehuilla mittareilla ollut osuutta asiaan?

GESES on tehnyt paljon töitä mittaamisen standardisoimiseksi ja kehittänyt viisivaiheisen mallin vaikutusten mittaamiseen. Standardointi

helpottaa erikokoisten ja erilaisten organisaatioiden vaikutusten mittaamista ja tekee tulokset vertailukelpoisemmiksi. Puheenvuorossaan ARVO-liiton 1-vuotis juhlaseminaarissaan Jim Clifford (2015) kuitenkin varoitti jumittumasta miettimään pelkästään yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittareita, niin tärkeää kuin se onkin. Hän rohkaisi jatkamaan ponnekkaasti sitä hyvää työtä, mitä Suomessa tehdään ja hakemaan rohkeammin myös kansainvälistä rahoitusta.

Edistääkseen missiotaan yhteiskunnallinen yritys siis haluaa tai sen on välttämätöntä tehdä yhteiskunnallista vaikuttavuuttaan näkyväksi. Se on mahdollista toiminnan vaikuttavuusketjun määrittelyllä. Vaikuttavuusketju kertoo toimintaan sijoitetuista panoksista, niillä mahdollistetusta toiminnasta, tehdystä työstä eli toiminnan tuotoksista, niiden aikaansaamista vaikutuksista eli muutoksista kohderyhmässä ja lopulta vaikuttavuudesta. Sitä voidaan pitää toiminnasta koituvina laajempina ja pitkäaikaisempina muutoksina, positiivisten ja negatiivisten vaikutusten summana, siinä määrin kuin ne toiminnasta aiheutuvat. Opinnäytetyön tutkimuskysymys kuvattiin vaikuttavuusketjulla ja siihen vastattiin istuttamalla tutkimuksen tulokset vaikuttavuusketjuun.

Tutkimuksen aikana tuli selkeästi ilmi se, että Jyränkölän settlementissä haastateltavat arvostivat ”setlementtihenkeä”, auttamista ja toisten kohtaamista tasa-arvoisina, mikä lisäsi sekä työllistettävien että työntekijöiden työssä viihtymistä ja työhyvinvointia. Se myös tuki työllistettävien kehitystä työllistämisyksiköiden aikana. Yrityskulttuuri, joka koetaan työviihtyvyyttä ja työntekijöitä tukevaksi, ei ole automaatio yhteiskunnallisissakaan yrityksissä. Se vaatii osaamista ja oikeaa asennetta. Yhteiskunnallisessa yrityksessä, missä kaksijakoinen missio vaatii kestävän taloudenpidon, mutta usein painottaa yhteisen hyvän luomista, jää kuitenkin tilaa toteuttaa pehmeämpiäkin arvoja kuin voiton maksimointia.

Jyränkölän settlementin toiminnalla on merkittävää taloudellista vaikuttavuutta Heinolan kaupungille ja sen puuttuminen näkyisi selkeästi

kaupungin työttömyystilastoissa ja taloudessa. Vaikutuksista työllistettäviin nousivat tutkimuksessa tärkeimmiksi yksilövaikutukset, kuten henkilön voimaantuminen, minäpystyvyyden ja koetun hyvinvoinnin lisääntyminen sekä työelämävalmiuksien koheneminen, jotka tässä yhteydessä eivät ole pelkästään ammatillisia valmiuksia. Positiiviset yksilövaikutukset puolestaan heijastuvat koko kaupungin sosiaaliseen pääomaan. Kuten yksi haastatelluista mainitsi, korkean sosiaalisen pääoman paikoissa talouskin voi hyvin.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet:

Borzaga, C. & Defourny, J. 2001. Conclusions: Social Enterprises in Europe, a Diversity of Initiatives and Prospects. The Emergence of Social Enterprise, London and New York, Routledge, 350-370.

Hanikka, K., Korpela, P., Mähönen, A. & Nyman, C. 2007. Yrityksen yhteiskuntavastuu ja sosiaalinen yritystoiminta. Kerava: Savion Kirjapaino.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä:Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Uusitalo, H. 1999. Tiede, tutkimus ja tutkielma – Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY.

Julkaisemattomat kirjalliset lähteet:

Jyränkölän setlementti 2015b. Tasekirja 31.12.2014. Jyränkölän setlementti ry.

Jyränkölän setlementti 2014. Virtaa Työstä -projekti, väliraportti ajalta 1.1.-31.10.2014. Jyränkölän setlementti ry.

Elektroniset lähteet:

Aistrich, M. 2014. Kannattaako vaikuttavuutta yrittää mitata? [viitattu 8.9.2015]. Saatavissa: <http://www.sitra.fi/artikkelit/hyvinvointi/kannattaako-vaikuttavuutta-yrittaa-mitata>

Aluehallintovirasto 2015. Nuorten työpajatoiminta [viitattu 26.11.2015].

Saatavissa: <https://www.avi.fi/web/avi/avustukset-nuorten-tyopajatoimintaan#.VmffPLiLTrc>

Dahler-Larsen, P. 2005. Vaikuttavuuden arviointi, Hyvät käytännöt Menetelmä-käsikirja [viitattu 5.6.2015]. Saatavissa:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77071/vaikuttavuuden_arv.pdf?sequence=1

Defourney, J. & Nyssens, M. 2010. Conceptions of Social Enterprise and Social Entrepreneurship in Europe and United States: Convergences and Divergences Journal of Social Entrepreneurship 03/2010; 1(1):32-53.

[viitattu 11.9.2015]. Saatavissa:

http://www.researchgate.net/publication/238106607_conceptions_of_social_enterprise_and_social_entrepreneurship_in_europe_and_united_states_convergences_and_divergences.

Duvnäs, H., Stenholm, P., Brännback, M. & Carsrud, A. L. 2012. What are the Outcomes of Innovativeness within Social Entrepreneurship? The Relationship Between Innovative Orientation and Social Enterprise Economic Performance. Journal of Strategic Innovation and Sustainability. Vol. 8, Iss.1 [viitattu 10.2.2015]. Saatavissa:

http://www.finsern.fi/site/files/8513/6274/5392/DuvnasH_Web8_1_.pdf

Elinkeinoelämän keskusliitto 2015. Turvapaikanhakijoiden kotouttaminen [viitattu 1.12.2015]. Saatavissa: [http://ek.fi/mita-](http://ek.fi/mita-teemme/tyoelama/tyovoima/turvapaikanhakijat-toihin/)

[teemme/tyoelama/tyovoima/turvapaikanhakijat-toihin/](http://ek.fi/mita-teemme/tyoelama/tyovoima/turvapaikanhakijat-toihin/)

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015. Settlementit työllistävät – Ihmisten keskellä ihmisten kesken [viitattu 3.9.2015]. Saatavissa:

<https://www.ely-keskus.fi>

GECES Social Impact Measurement expert sub-group 2012. Geces

Subgroup On Social Impact Measurement [viitattu 19.8.2015]. Saatavissa:

http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/docs/expert-group/20131128-summary-impact-measurement-subgroup_en.pdf

Grönberg, V. & Kostilainen, H. 2012. Sosiaalisten yritysten tila ja tulevaisuus: Yhteinen yritys –hanke loppuraportti. Työ- ja elinkeinoministeriö [viitattu 16.3.2015]. Saatavissa: https://www.tem.fi/files/32263/12_2012_web.pdf

Handelberg, J., Karjalainen, J., Kiuru, P., Karhu, U. & Eklund, S. 2015. Sosiaalisen yrityksen yhteiskunnallisista vaikutuksista – Case: PosiVire [viitattu 7.9.2015]. Saatavissa: http://www.finern.fi/site/files/2113/6068/9062/12_Jari_Handelberg_Jari_Karjalainen_Pertti_Kiuru_Ulla_Karhu_Sirpa_Eklund.pdf

Hanikka, K., Korpela, P., Mähönen, A. & Nyman, C. 2007. Yrityksen yhteiskuntavastuu ja sosiaalinen yritystoiminta [viitattu 11.2.2015]. Saatavissa: <file:///C:/Users/Sari/Downloads/yrityksen%20yhteiskuntavastuu.pdf>

Hehenberger, L., Harling, A-M & Scholten, P. 2015. A Practical Guide to Measuring and Managing Impact, EVPA European Venture Philanthropy Association [viitattu 15.8.2015]. Saatavissa: <http://evpa.eu.com/publication/guide-measuring-and-managing-impact-2015/>

Heinolan kaupunki 2015a. Työvoiman palvelukeskus [viitattu 8.9.2015]. Saatavissa: <http://www.heinola.fi/tyovoiman-palvelukeskus>

Heinolan kaupunki 2015b. Yrittäjän Heinola [viitattu 12.11.2015]. Saatavissa: <http://www.heinola.fi/yrittajan-heinola>

Ho, A. & Chan, K. 2010. The social impact of work-integration social enterprise in Hong Kong. *International Social Work*, 53(1) s. 33–45 [viitattu 7.9.2015]. Saatavissa: <http://isw.sagepub.com>

Honkatukia, J., Ahokas, J. & Marttila K. 2010. Työvoiman tarve Suomen taloudessa vuosina 2010-25. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus [viitattu 1.12.2015]. Saatavissa: https://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t154.pdf

Hämeen ELY-keskus 2015. Hämeen ELY-keskuksen työllisyyskatsaus elokuu 2015 [tieto päivitetty, viitattu 9.1.2015] Saatavissa: https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/7367524/Ty%C3%B6llisyyskatsaus_elokuu2015/da23e1a3-2bb2-4dd9-84da-dc576f0843de

Jyränkölän Mediapaja 2015. Kohtaamisia – Kiusaaminen sattuu[viitattu14.11.2015]. Videomateriaali. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=uTrIBGymI-k>

Jyränkölän setlementti 2015a. Toimintakertomus 2014 [viitattu 4.8.2015]. Saatavissa: http://www.jyrankola.fi/images/stories/hallinto/TK2014_nettiin.pdf

Kela 2014. Kuntien työmarkkinatukivastuu laajenee, 16.12.2014 [viitattu 18.9.2015]. Saatavissa: http://www.kela.fi/ajankohtaista-henkiloasiakkaat/-/asset_publisher/kg5xtoqDw6Wf/content/kuntien-tyomarkkinatukivastuu-laajenee

Kotiranta, A.,Rouvinen, P. & Widgrén, J. 2015. Yhteiskunnalliset yritykset Suomessa [viitattu 9.9.2015]. Saatavissa: <http://www.arvoliitto.fi/wp-content/uploads/2015/09/Etla-ARVO-Seminar-2015-Liiketoimintamalleja-kartoittava-esitutkimus1.pdf>

Kotiranta, A. & Widgrén, J. 2015. Esiselvitys yhteiskunnallisesta yrittämisestä - Katsaus yhteiskunnallisiin yrityksiin ja vaikuttavuusinvestoimiseen Suomessa [viitattu 19.11.2015]. Saatavissa: <https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Raportit-Reports-46.pdf>

Koto, I. 2010. Yhteiskunnallisen yrittäjyyden institutionalisaatio Suomessa –haasteet ja mahdollisuudet , Pro gradu –tutkielma. [viitattu 20.4.2015]. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/25984/Yhteiskunnallisen%20yrittäjyyden%20institutionalisaatio%20Suomessa.pdf?sequence=3>

Lumley, T. 2015. What is Social Impact Assessment? McKinsey on Society [viitattu 10.9.2015]. Videomateriaali. Saatavissa:

<http://mckinseysociety.com/social-impact-assessment/what-is-social-impact-assessment/>

Patana, E. 2013. Missä menet, sosiaalinen yritys? Sosiaalisten yritysten johtohenkilöiden kokemuksia yritysten nykytilasta 2013 [viitattu 14.2.2015]
Saataavissa:

http://www.finsern.fi/site/files/2713/6068/8433/6_Elina_Patana.pdf

Päijät-Hämeen Verkkotietokeskus 2015. Työttömyysaste [viitattu 18.9.2015]. Saataavissa:

<http://www.verkkotietokeskus.fi/index.php/tyomarkkinat/75-tyoettoemyysaste>

Pättiniemi, P. 2004. Work Integration Social Enterprises in Finland, s. 14 [viitattu 10.9.2015]. Saataavissa: http://www.emes.net/site/wp-content/uploads/PERSE_WP_04-07_FIN.pdf

Maahanmuuttovirasto 2015. Vireille tulleet turvapaikkahakemukset 1.1.2015- 22.11.2015 [lainattu 23.11.2015]. Saataavissa:

http://www.migri.fi/download/63768_TP_tilannekuva_julkaistava.pdf?0f6838b7d7f3d288

Social Enterprise UK, 2015. Social impact [viitattu 14.9.2015]. Saataavissa: <http://www.socialenterprise.org.uk/advice-services/topic/social-impact>

Stannard-Stockton, S. 2015. What is Social Impact Assessment?

McKinsey on Society [viitattu 8.9.2015]. Videomateriaali. Saataavissa:

<http://mckinseysociety.com/social-impact-assessment/what-is-social-impact-assessment/>

Suomalaisen työn liitto 2015. Jäsenyritykset [viitattu 25.11.2015].

Saataavissa: [http://suomalainentyo.fi/tietoa-](http://suomalainentyo.fi/tietoa-meista/jasenyryitykset/#merkki/yhteiskunnallinen-yritys)

[meista/jasenyryitykset/#merkki/yhteiskunnallinen-yritys](http://suomalainentyo.fi/tietoa-meista/jasenyryitykset/#merkki/yhteiskunnallinen-yritys)

Tykkyläinen, S. 2015. Tietääkö Asiakkaasi muuttavansa maailmaa? Arvo-liiton Blogi-kirjoitus [viitattu 7.9.2015]. Saatavissa: <http://www.arvoliitto.fi/category/blogi/>

Työ ja elinkeinoministeriö 2015a. Rekisteriin merkityt yritykset [viitattu 23.11.2015]. Saatavissa: <https://www.tem.fi/index.phtml?s=2567>

Työ ja elinkeinoministeriö 2015b. Hankintalain kokonaisuudistuksen valmisteluryhmän mietintö [viitattu 10.9.2015]. Saatavissa: https://www.tem.fi/files/42893/TEMjul_37_2015_web_13052015.pdf

Työ ja elinkeinoministeriö 2015c. Työttömyystietoja ely-keskuksittain ja kunnittain keskimäärin vuonna 2014, 20.1.2015 [viitattu 11.9.2015]. Saatavissa: <http://www.tem.fi/files/41942/elykun2014.pdf>

Villeneuve-Smith, F. & Chung, C. 2013. State of Social Enterprise Survey 2013. Social Enterprise UK [viitattu 16.2.2015]. Saatavissa: http://www.socialenterprise.org.uk/uploads/files/2013/07/the_peoples_business.pdf

Witkamp, M. J., Royakkers L. M. M. & Raven, R. P. J. M. 2010. From Cowboys to Diplomats: Challenges for Social Entrepreneurship in the Netherlands. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 22/2011 [viitattu 9.2.2015]. Saatavissa: <http://link.springer.com/article/10.1007%2fs11266-010-9146-4#page-1>

Suulliset lähteet:

Auvinen, T. Työllisyyskoordinaattori. Heinolan kaupunki. Haastattelu 16.10.2015

Rouvinen, P. & Kotiranta, A. 2015 ETLAn toteuttaman yhteiskunnallisten yritysten liiketoimintamalleja kartoittavan esitutkimuksen alustavat tulokset. Esitys, ARVO-liiton 1-vuotis juhlaseminaari, Helsinki 2.9.2015.

Clifford, J. 2015. European perspectives on social business and impact measurement. Esitys, ARVO-liiton 1-vuotis juhlaseminaarissa 2.9.2015.

Työllistetty A. Jyränkölän setlementti ry. Puhelinhaastattelu 11.9.2015.

Työllistetty B. Jyränkölän setlementti ry. Haastattelu 18.9.2015.

Työllistetty C. Jyränkölän setlementti ry. Haastattelu 18.9.2015.

Työllistetty D. Jyränkölän setlementti ry. Haastattelu 18.9.2015.

Työllistetty E. Jyränkölän setlementti ry. Haastattelu 18.9.2015.

Työllistetty F. Jyränkölän setlementti ry. Haastattelu 18.9.2015.

Työntekijä 1. Jyränkölän setlementti ry. Haastattelu 16.9.2015.

Työntekijä 2. Jyränkölän setlementti ry. Haastattelu 16.9.2015.

Työntekijä 3. Jyränkölän setlementti ry. Haastattelu 16.9.2015.

Työntekijä 4. Jyränkölän setlementti ry. Puhelinhaastattelu 16.9.2015,
korjaukset haastatteluun puhelimesta 5.12.2015.

Sähköpostilähteet:

Hämäläinen, K. Virtaa Työstä –projektin projektipäällikkö. VS: VS:
opparista [viitattu 11.12.2015] vastaanottaja Sari Kaariste. Lähetetty
11.12.2015.

Suomi, S. Heinolan kansalaisopiston rehtori. VS: Rahoituksesta [viitattu
20.12.2015] vastaanottaja Sari Kaariste. Lähetetty 17.12.2015.

LIITTEET

Liite1 Jyränkölän settlementti ry:n työllistämistoiminnan yhteiskunnalliset vaikutukset: haastattelurunko

Kysymykset työntekijälle

projektipäällikkö, projektiohjaaja, koulutussuunnittelija

Teema 1. Haastateltavan taustatiedot

- (2) Asema organisaatiossa/työtehtävä?
- (3) Mitä tehnyt aiemmin: työ/opiskeluhistoria?
 - Mitä kautta ohjautui Jyrängölään?

Teema 2. Kokemus oman työn vaikuttavuudesta

- Mihin/keneen työsi Jyrängölässä on vaikuttanut tai odotat sen vaikuttavan?
- Kuinka työsi on edellä mainitsemaasi vaikuttanut tai odotat sen vaikuttavan? Muutos ja mikä sen on aiheuttanut? (myös omaan elämään)
- Miten voit vaikuttaa työhösi ja sen sisältöön?
- Kuinka osallistut organisaation päätöksentekoon?

Kysymykset yhteistyökumppanille

Heinolan kaupungin koordinaattori, TE-keskuksen edustaja

Teema 1. Haastateltavan taustatiedot

- Työtehtävä
- Kuinka yhteistyö on alkanut Jyrängölän kanssa

Teema 2. Jyrängölän kanssa tehtävän yhteistyön vaikuttavuus

- Miten kuvailisit yhteistyötä Jyrängölän kanssa
- Mihin/keneen sinun työsi Jyrängölän kanssa on vaikuttanut tai odotat sen vaikuttavan?
- Kuinka työsi on edellä mainitsemaasi vaikuttanut tai odotat sen vaikuttavan? Muutos ja mikä sen on aiheuttanut? (myös omaan elämään)
- Kuinka pääsette osallistumaan yhteisten tavoitteiden asetteluun?

Kysymykset työntekijälle ja yhteistyökumppanille

Teema 3. Jyrängölän settlementin työllistämistoiminnan vaikutusten laajuus

- Minkälaisia paikallisia vaikutuksia toiminnasta on? Keneen se vaikuttaa?
- Minkälaisia kerrannaisvaikutuksia toiminnalla on?
- Minkälaisia vaikutuksia laajemmin (ympäristökunnat/kansallisesti)?
- Minkälaisia vaikutuksia kilpailuun/kilpailijoihin (alueellisesti/kansallisesti)?

- Määrittele kilpailijat.

kerrannaisvaikutus: vars. (Taloustiede) investointien tai kulutuksen muutosten aiheuttama suurempi, kasautuva muutos kansantulossa, työllisyydessä ja kulutuksessa. esim. hinnankorotusten kerrannaisvaikutukset. esim. työllistämistoiminnan vaikutus paikkakunnan palvelutasoon, aluepoliittisten toimenpiteiden kerrannaisvaikutukset, verotuksen vaikutus kysyntään

Teema 4. Vaikutusten merkittävyys

Mitä mainitsemaasi vaikutusta pidät merkitykseltään suurimpana?

Mitä merkitystä sillä on sinulle, että Jyränkölän setlementti on yhteiskunnallinen yritys?

- Kuinka eroaa tavallisesta yrityksestä tai sen toiminnasta?
- Kuinka varsinainen työ/asiakaskokemus eroaa? (vai onko ero lähinnä imagossa)

Yhteiskunnallinen yritys: Omistajat sitoutuvat edistämään yhteiskunnallisia tavoitteitaan ja sijoittavat vähintään 50 % voitosta takaisin toimintaan. Yritystoiminta on voimakkaasti arvosidonnaista ja toiminta perustuu avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen. Toissijaisia kriteereitä ovat mm. työntekijöiden osallistuminen ja vaikuttaminen päätöksentekoon, heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen.

Teema 5. Yhteiskunnan tuki

vain työntekijältä: Minkälaiseksi koet yhteiskunnan tuen?

vain työntekijältä: Kuinka koet saaneesi/saaneenne tunnustusta työstäsi/työstänne (julkinen tai henkilökohtainen palaute)?

Teema 6. Tuottavuuden ja vaikuttavuuden määrittely tutkittavan mielestä

Mitä mielestäsi "tuottavuus" ja "vaikuttavuus" tarkoittavat?

Kysymykset työllistetyille

Teema 1. Haastateltavan taustatiedot

- Asema organisaatiossa/työtehtävä?
- työtunnit/vko?
- työllistämisperuste
- Taustatietoja
 - ikä
 - sukupuoli
 - työ/opiskeluhistoria
- Mitä kautta ohjautuit Jyränkölään?

Teema 2. Kokemus oman työn vaikuttavuudesta

- Mihin/keneen sinun työsi Jyränkölässä on vaikuttanut tai odotat sen vaikuttavan?
- Kuinka työsi on edellä mainitsemaasi vaikuttanut tai odotat sen vaikuttavan? Muutos ja mikä sen on aiheuttanut?
- Miten voit vaikuttaa työhösi ja sen sisältöön?

- Minkälaiseksi olet kokenut saamasi työnohjauksen/perehdytyksen?
- Minkälaisia muutoksia ammatillisiin valmiuksiisi on tullut ja mikä muutokseen on vaikuttanut?
- Kuinka työ on vaikuttanut henkilökohtaisesti
 - talouteesi
 - terveyteesi
 - muuhun hyvinvointiisi
 - tulevaisuuden näkymiisi (työllistymismahdollisuudet tai opiskelu)

Teema 4. Vaikutusten merkittävyys

Mitä mainitsemaasi vaikutusta pidät merkitykseltään suurimpana?

Mitä merkitystä sillä sinulle on, että Jyränkölän settlementti on yhteiskunnallinen yritys?

- Kuinka eroaa tavallisesta yrityksestä tai sen toiminnasta?
- Kuinka varsinainen työ eroaa? (vai onko ero lähinnä imagossa)

Yhteiskunnallinen yritys: Omistajat sitoutuvat edistämään yhteiskunnallisia tavoitteitaan ja sijoittavat vähintään 50 % voitosta takaisin toimintaan. Yritystoiminta on voimakkaasti arvosidonnaista ja toiminta perustuu avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen. Toissijaisia kriteereitä ovat mm. työntekijöiden osallistuminen ja vaikuttaminen päätöksentekoon, heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen.

Teema 5. Yhteiskunnan tuki

Minkälaiseksi koet yhteiskunnan tuen?

Kuinka koet saaneesi/saaneenne tunnustusta työstäsi/työstänne (julkinen tai henkilökohtainen palaute)?

Teema 6. Tuottavuuden ja vaikuttavuuden määrittely tutkittavan mielestä

Mitä mielestäsi "tuottavuus" ja "vaikuttavuus" tarkoittavat omassa työssäsi?